SPINDET

SPROGPSYKOLOGISK INFORMATION OG DEBAT
FEBRUAR 2021

TEMA: POSITION

SPINDET
spindet.ku@gmail.dk
Facebook: @SPINDET

LEDER

Magtposition, komposition, præposition, forsvarsposition. Ytringers positioner i samtalen, de samtalendes positioner overfor hinanden, og dertil disse positioners position i det omkringliggende samfund. Min politiske position over for din, den position du giver mig i forhold til dig. De andres position i forhold til os.

Position ses alle steder i vores liv og kan vække mange konnotationer hos én, der beskæftiger sig med sprogpsykologi. Det er alt fra politik, normative og personlige idealer, til træets betydning for din udsigt fra lejligheden på fjerde sal. I denne udgave af SPINDET sætter vi fokus på forskellige positioner i vores samfund, vores egne syn og holdninger bliver udforsket, og med sprogpsykologiske briller ser vi på position som et fænomen i forskellige kontekster. Vi skal omkring positioner i online-debatter og samtaler, hvor køn kommer til at fungere som position. Vi skal bevæge os ud i den ensomme position, man kan stå i, når samfundsforholdene pludselig ændrer sig under en pandemi. Her skal vi også berøre, hvorledes juridisk positionering kan få konsekvenser for mennesker i bestemte samfundspositioner. Vi får et indblik i positioner i sorg, og hvorledes det påvirker positioner i ens sociale netværk.

Vi har positioneret artiklerne i dette nummer af SPINDET, så de kan give dig en bred vifte af positionspositioner at positionere dig i forhold til, i din position som læser. Så placer dig i en behagelig læseposition, og gør dig klar til at bevæge dig ind i dette nummer af SPINDET.

God læselyst fra redaktionen.

INDHOLD

6 POSITION OG SPROG

7 PSYKENS POSITION I EN KRISETID

11 TO FEED OR NOT TO FEED THE TROLL

14 KONKRETISERING AF KRISER

15 EGNET TIL AT SKABE UTRYGHED

18 VOXPOP: ET INTERNATIONALT PERSPEKTIV

20 DET UDELADTE KOPULA

24 MANSPLAINING – JA, HVAD VED JEG?

28 HJEMLØSHED I ET RELATIONELT PERSPEKTIV

32 SPROGKRYDS

34 POSITIONER I SORG

40 POSITIONER I EN CORONATID

44 INSPIRATION FRA SPINDET

46 POSITIONER I KLIMAFORANDRINGSDEBATTEN

52 POPULÆRKULTUREN SOM MENINGSDANNER

POSITION OG SPROG

Cæcilie Hansen & Asmund Kollerup Iversen

Ordet position er kommet ind i det danske sprog via fransk, hvorfra det kommer fra det latinske substantiv *positiō*, der betyder "placering". Det latinske substantiv stammer fra det latinske verbum *pōnō*, der betyder "at placere, lægge, ligge". Position i dansk stammer derfor fra et transitivt verbum - en handling der myntes på objekter. Idet position ofte har noget med objekter at gøre - hvordan vi placerer noget i forhold til andre objekter, eller til os selv - må det også have noget med bevægelse at gøre. I placeringen af objekter, eller placeringen af os selv, sker der nemlig unægteligt en bevægelse af en eller anden form.

Vores egen position i sammenhæng med fysisk placering har derved også noget med bevægelse at gøre. Når vi rent grammatisk skal vise, hvorledes vi bevæger os ift. et objekt, og dermed ændrer vores egen position eller objektets position, kan vi benytte enten *ad* og *af*. Disse to præpositioner ligner hinanden både skriftligt og lydligt, hvilket allerede benævnes i første bind af "Ordbog over det danske Sprog" fra 1919. De to ord bruges dog til at betegne forskellig bevægelse og positioner. Hvis vi bevæger os langs med eller gennem noget, bruger vi *ad*, som netop beskriver vores position i bevægelse tæt på et objekt: Hun gik ned/ud ad vejen. Hvis vi bevæger os væk fra noget, bruger vi *af*, der modsat beskriver vores position i bevægelse (selvsagt) væk fra et objekt: Hun hoppede af vejen. Positioner kan derved betyde noget for sprogets grammatiske udfoldelse.

Du indtager ligeledes en social position, når du træder ind ad døren til bodegaen, hvor dine venner venter på dig. Der mødes I om et sprogfællesskab, der knytter sig til netop dét rum. Et sprogfællesskab der kan ændre sig, når du tager med selvsamme venner på Louisiana eller KB18. Når du skal omtale sidste weekend, vælges der ord og formuleringer ud fra det sociale rum, du befinder dig i. På Louisiana omtaler du det som et par øl. På KB18 omtaler du det som fyrre. Hos dine forældre har du haft det hyggeligt. Hos dine techno-venner har du haft det blæst. Det er forskellige diskursfællesskaber, du bevæger dig i, og som bliver skabt i forbindelse med andres og egne positioner, som blandt andre Foucault og Fairclough benævner det. Det kan siges, at hele ens liv skabes, formes og forstås ud fra disse diskursfællesskaber og sproglige parametre, der bestemmer formuleringer og forståelser af sig selv og hinanden. Diskursfællesskaber skabes altså på baggrund af din egen og andres position i den givne sociale arena. Man kan sige, at det ultimativt kan have betydning for hele ens liv: Og det hele kan siges at starte i sproget, hvorfra diskursfællesskaberne kommer til udtryk.

Holdningsmæssigt kan man placere sig i en position. Din indstilling til noget kan være en position i det politiske landskab. Hvilken holdning du har til musik, kunst, uddannelse eller mad er alle positioner - og der er mange ledige positioner, du kan vælge at indtage i disse forskellige sammenhænge. Din holdning kan skabes i din opvækst, på din uddannelse, på din arbejdsplads eller gennem din hobby. Fælles for disse er fællesskabet, der ligger til grund for alle disse forskellige rum. Uanset om man taler om aktiv eller passiv holdningsdannelse, er der positioner til stede, der påvirker den position, du endeligt måtte beslutte dig for at indtage - og som sagtens kan formes på ny igen og igen, jo mere fællesskabet og du selv udvikles. Igen former din holdning og indstilling til verden også din opfattelse af verden. Om det er hønen eller ægget, der kom først, er en længere diskussion. Men uanset hvad, der kommer først, er det ud fra din nuværende position, at du opfatter tilværelsen. Vores opfattelse påvirker vores holdning, og vores holdning påvirker vores opfattelse. Din position på det politiske spektrum går formentligt forud for din umiddelbare opfattelse af, om Joachim B. Olsens seneste udtalelse er positiv eller negativ. At have sin forudindtagne position for øje, når man møder fremmede holdninger, er et af de mange interessante perspektiver, der kan være på position i sprogpsykologisk domæne. Vi kan, når vi i en interaktion møder positioner, fremsætte holdninger og dertil danne nye holdninger, som nøg på at opnå fælles forståelse.

PSYKENS POSITION I EN KRISETID

Nanna Aaman Holzher

Tislugt, tinnitus, lune øl på festival, fordrukne samtaler, fredagsbar, frihed. Hvad tænker du på?

Vi husker alle den dag. Den 11. marts 2020. Pressemødet der havde livsændrende konsekvenser for de fleste. Måske sad du klistret til skærmen. Måske var du spændt. Måske var du bange.

En dødelig sygdom var begyndt at invadere det danske samfund, og det samme var uvisheden. Uvisheden om fremtiden og frygten for, hvilke tiltag og ændringer der skulle til for at få sygdommen og vores fysiske sundhed på rette kurs. Vores vante dagligdag blev i stedet sat ud af kurs, og vi har været nødsaget til at ændre vores måde at leve på. Vi skal begrænse smittespredningen og derfor også begrænse vores samvær med andre. Med andre ord skal vi undgå at se hinanden for at undgå at smitte hinanden. Det har haft store konsekvenser for mange danskeres mentale sundhed.

Vi er sociale væsener. Sociale dyr. Vi skabes i fællesskab og selskab med andre og trives bedst herom. Vores socialitet er blevet sat på prøve, og sygdommen har gjort, at vi har været nødsaget til at skifte position. Men hvad sker der egentlig, når vi bliver udsat for positionsskifte, og vi er nødsaget til at skære ned på det, der i første om gang har gjort, at vi trives bedst?

Flokdyr uden sin flok

Vi er sociale dyr, der skabes og agerer bedst i flok. Noget der kræver en evolutionær forklaring og et lille blik på evolutionærpsykologien. Henrik Høgh Olesen, som er professor ved psykologisk institut på Aarhus universitet, er netop interesseret i det faktum, at vi mennesker er flokdyr.

Faktisk hører vi mennesker ind under samme kategori som blandt andet chimpansen. Der er kun 1,4%, der adskiller os fra hinanden, og lad os dvæle lidt ved det. Chimpansen er nemlig kodet til at være på vagt overfor fremmede, og de har en langt mere fjendtlig adfærd end os mennesker. Vi skal passe på med ikke at blive sådan på grund af krisens konsekvenser.

Det sociale spiller en afgørende rolle for menneskets væren i verden. Vi har udviklet en menneskelig socialitet, der gør, at vi kan tolerere hinanden på en måde, som chimpansen ikke kan. Vi er socialt forbundet til hinanden, og vi er nysgerrige på hinanden. Vi holder så at sige øje med hinandens gøren, og vi spejler os i andre. Men hvad sker der så mentalt, når krisen sætter os i en position, hvor det sociale bliver sat ud af kurs, og vi ikke på samme måde kan holde øje og spejle os i andre? Nedlukningen af det danske samfund betød, at mange af os blev sendt hjem på ubestemt tid, og at vi på mange måder har skulle gå på kompromis med vores egen frihed. Behovet for nærvær, fysisk kontakt og en god gammeldags dialog hungrede vi efter. Mange

hungrer stadig, og denne hungren har sat sine spor i mange, netop fordi vi er gearet til det sociale, men ikke får lov til at blive stimuleret og være med andre. Pludselig er vi kun med os selv. Det meste af tiden. Pludselig skal vi spejle os i os selv. Stå ansigt til ansigt med os selv. En psykologisk konsekvens af nedlukningen af store dele af det danske samfund. Der er ingen tvivl om, at vi står i en samfundsmæssig krise, men er konsekvenserne for denne krise tilmed også skyld i en individuel psykisk krise?

Psyken i krise

Forskning viser, at de psykologiske konsekvenser, der kan være ved social distancering i en krisetid, på mange måder kan sammenlignes med de psykologiske konsekvenser, der kan være ved at sidde i isolation i et fængsel. Isolationsforskning viser nemlig, at vores mentale sundhed forringes, når vi bliver afskåret fra alt social kontakt allerede efter ganske få timer. Det skyldes, at vi ikke kan tåle at blive udsat for deprivation. Mangel på stimuli. Vi kan ikke tåle at blive afskåret fra det sociale og kommunikative og ej heller fra det sanselige og bevægelige. En artikel fra Dansk Psykolog Forening viser, at følgevirkningerne af deprivation blandt andet kan give identitetsmæssige forandringer, angst, depression, koncentrations- og hukommelsesproblemer, omfattende forvirring, rastløshed, søvnproblemer, følelsesmæssig ustabilitet og tankeforstyrrelse. Ja, følgevirkningerne er mange. Dog er det vigtigt at understrege, at krisen og dens psykologiske konsekvenser påvirker os alle forskelligt. Alligevel vil jeg vove den påstand, at det at være afsondret og på mange måder berøvet sin egen frihed under krisen, på mange måder kan sammenlignes med isolationsstudier. Det kan have en negativ konsekvens på vores psyke. Og vi har det også dårligt. Mange har. Faktisk var der i 2019 580.000 danskere, der led af en psykisk sygdom. Det er hver tiende dansker. Det er for mange. Især for mange i forhold til, hvordan undersøgelser peger i retning af, at krisen og dens psykologiske konsekvenser kan gøre, at vi får det endnu dårligere psykisk.

At stå ansigt til ansigt med sig selv

Pludselig er vi isoleret med vores tanker. Alene. Ufrivilligt. Det meste af tiden. Og lad os dvæle lidt ved det. For meget tyder på, at mange føler sig alene og ensomme under krisen. Men er alene og ensom det samme? Når vi er alene, er der større risiko for, at vi bliver ensomme. Når følelsen af, at være alene opstår, kan det enten være, fordi vi frivilligt eller ufrivilligt har skåret ned på vores sociale relationer. I de fleste tilfælde under krisen har den følelse netop skyldtes noget ufrivilligt. Der er dog stadigvæk, vil jeg postulere, en vis sammenhæng mellem de to begreber. For hvis du føler dig uønsket alene, kan du have større tendens til at føle dig ensom. Ensomhed er en subjektiv følelse. Den opstår netop, fordi der er en ufrivillig dissonans i de sociale relationer, man ønsker at have og det faktiske antal, man har. En følelse mange sikkert kan nikke genkendende til under krisen.

Faktisk viser et forskningsprojekt fra Institut for Folkesundhedsvidenskab ved Københavns Universitet, at hver fjerde unge mellem 16-29 år har følt sig ensomme under krisen. Isoleret og i venteposition til at komme ud og leve livet igen. Leve det liv vi plejede. Men måske vi ikke kommer til det. Måske vi har for travlt med at komme hurtigt ud af denne her position, vi er havnet i. Måske vi skal prøve at betragte krisen

og dens konsekvenser som en proces i vores egen udvikling. Jeg ved det ikke. Jeg ved bare, at vi skal passe på med at låse os selv fast i den position, vi er havnet i. Nogle mennesker er bedre til at være låst. At være i det. Og som jeg har pointeret tidligere, så oplever vi krisen og dens psykiske konsekvenser forskelligt. Det kommer i høj grad an på hvilken personlighedstype, du er. Men jeg vil alligevel tillade mig at postulere, at krisen har bragt os alle eksistentielle udfordringer. For hvem er vi, når vi pludselig ikke kan spejle os i andre? Hvem er vi, når vi er alene? Det er et spørgsmål, jeg har stået ansigt til ansigt med flere gange, siden Mette Frederiksen og regeringen lukkede store dele af samfundet ned. Hvem fanden er jeg? Pludselig skulle jeg stå ansigt til ansigt med mig selv. Jeg påstår ikke, at denne situation er ens for alle, men situationen er ens for mange. Som beskrevet tidligere kan isolation have mange følgevirkninger. Ensomhed og følelsen af at være alene er en af dem, og en af de følelser, jeg synes er værd at gribe fat i. Måske også fordi jeg på en eller anden vis ufrivilligt er blevet venner med disse under krisen. Jeg ved også, at jeg ikke er den eneste, der har følt mig alene. Til trods for digitaliseringen, SoMe og længe leve Facetime. Men hvad nytter det, når man de fleste timer i døgnet sidder alene og ikke bliver mættet af det, man plejer at blive mæt af? Og her taler jeg ikke om den sædvanlige mæthedsfølelse, for som vi alle ved, er 'coronakilo' et af de mange ord, som vi danskere har taget til os under krisen. Jeg taler om den sociale mæthedsfølelse. Den manglede jeg. Mangel på mæthed blev pludselig mangel på meget. Det, der plejede at mætte, blev erstattet med følelser, jeg ikke plejede at være bekendt med. Jeg følte mig alene, jeg følte et kæmpe afsavn, og jeg følte mig socialt distanceret fra virkeligheden og afskåret fra det, jeg plejede at trives bedst med der plejede at gøre at jeg trives bedst. Jeg hungrede, og sommertider hungrer jeg stadigvæk. Mest efter nærvær, fysisk kontakt og at have en god gammeldags dialog. Men mens jeg hungrede og stod midt i ensomhed og isolation, begyndte jeg at kratte lidt i fugerne. Kratte i cellernes fuger så at sige. For jeg kom til at fundere over, om der ikke kan være et eller andet positivt ved at være alene. Som ovenstående også vidner om, er der jo ingen tvivl om, at det kan have store konsekvenser for psyken, når vi ufrivilligt skal ændre position og havner i isolation. Alligevel tillader jeg mig at beskue positionsskiftet fra en anden vinkel. Jeg kan til dels trække på mine egne erfaringer ved mit positionsskifte under krisen, men jeg er også af den overbevisning, at ensomhed og følelsen af at være alene kan have positive følgevirkninger for nogen.

Vend vrangen ud

Hvad hvis vi begyndte at være nærværende med os selv? Vendte den fysiske kontakt, vi har været vant til at have med andre, mod os selv? Hvad hvis vi begyndte at have en indre dialog med os selv? Det var det, der skete, da jeg begyndte at kratte i fugerne. Jeg begyndte at blive nysgerrig på mig selv. Det kan sammenlignes lidt med at lære at dyrke en ny sportsgren. Det kræver træning og øvelse. Træning kræver tid. Tid har vi mere af nu. Tag dig tid til det, hvis du alligevel har den. Tag et iagttagende blik på dig selv. Hvad sker der egentlig i din egen bevidsthed? Er du bevidst om det? Øv dig i at være nærværende med dig selv, så lærer du også, hvad der er bedst og værst for dig selv. Spejl dig i dig selv. Vend vrangen ud på dig selv. Det skaber større nærvær med dig selv, som skaber større og bedre nærvær med andre, når vi en dag igen kommer til at være mere nærværende med hinanden. Hvis du føler dig alene eller ensom, er det noget, vi skal tale med hinanden om. Men det kan være svært at sætte ord på udfordrende følelser. Jeg kender det selv. Det er ikke altid, at man har de ord, det kræver at italesætte lige præcis den følelse, man har. Så bliver vi tomme for ord. Tomheden skal fyldes ud med italesættelse, sådan så de udfordrende følelser ikke får lov til at trives bedst. Vi skal tale i stedet for at tie så at sige. For nogle kan det måske komme til at lyde som en

positivitetsprædiken. At hvis vi alle bare omfavner hinanden i en stor fælleskrammer og taler med hinanden om vores udfordrende følelser, så skal det hele nok gå. Det kunne sikkert være smadderhyggeligt, men hensigten er blot at anskue positionen fra en anden vinkel. Og hvad der virker for mig, virker måske ikke for dig.

Gør vi, hvad vi kan?

Jeg har brugt de sidste mange ord, 1881 for at være helt præcis, på at beskrive, hvordan psykens position kan ændre sig under isolation og til dels også hvorfor. Evolutionsforskning kan give en beskrivelse af, hvorfor det er svært for langt de fleste at være isoleret, fordi vi netop er sociale dyr. Isolationsforskning kan være et pejlemærke til, hvad der kan ske med vores psyke i krisesituationer. Statistik viser, at mange har det svært, hvorfor det også har været min hensigt indtil videre at hævde, at mange kan have det svært ved et psykisk positionsskifte, som der har været ved denne krise. Jeg har tilmed også prøvet at beskue positionsskiftets konsekvenser fra en positiv vinkel. Men kan det ikke synes at klinge en smule hult at beskrive, forklare og postulere hvorfor og hvordan uden egentlig at komme med et facit. Klinge en smule hult at belyse et problem uden at komme med en løsning? Mit svar er jo. Men måske er der ikke et facit. Vi er heldigvis alle forskellige. Vi lever forskelligt. Vi oplever forskelligt. Vores psyke er forskellige. Derfor kommer der hverken et facit med to streger under eller et forsøg på samme. I stedet har jeg et spørgsmål. Et spørgsmål om at omfavne. For gør vi, hvad vi kan for at omfavne den position, vi er havnet i på bedst mulig måde? Mit svar er nej. Som jeg har påpeget tidligere, gør et positionsskifte noget i os alle. Hvad det helt præcist gør er subjektivt og sommetider usammenligneligt. For hvad der sker indeni mig, sker måske ikke indeni dig. Jeg har prøvet at beskue positionsskiftet fra forskellige vinkler og postuleret, at isolation, ensomhed og følelsen af at være alene både kan have en positiv og negativ konsekvens alt afhængig af, hvem du er. Men jeg er sikker på, at uanset hvem du er, vil det at blive omfavnet i et positionsskifte have en positiv virkning på dig. Vi kommer til at omfavne igen, men indtil da så lad os omfavne og bruge hinanden. Det gør vi for lidt. Måske fordi vi er dårlige til at tale. Med hinanden. Og om det, der er svært. Det er tabubelagt at italesætte det, der kan synes svært for os. Men hvorfor? Vi skal blive bedre til at åbne munden til trods for, at nogen i samfundet har lært os at tie. Tie om det, der nok er det allervigtigste at tale om. Det er vigtigt ikke at føle sig alene, ensom og isoleret. Men det er endnu mere vigtigt ikke at føle sig alene med de følelser. Vi skal lære at turde, selvom det mest normale åbenbart er at tie. Vi skal lære at turde låse op og ikke låse os fast i den position, vi er havnet i. Måske ville vi pludselig føle os sammen om at være alene.

Denne artikel har til formål at skabe en fælles undren baseret på viden og fakta omkring, hvorfor isolation og et positionsskifte kan have stor betydning for psyken, og hvorfor vi bør italesætte og blive bedre til at forstå hinanden. Jeg har intet facit, men sommetider er deling af egne erfaringer nok til at viderebringe et budskab.

Tislugt, tinnitus, lune øl på festival. Dansegulv, fordrukne samtaler, fredagsbar, frihed. Hvad tænker du på? Afsavn? Lad os tale om det, så vi ikke er alene.

Referencer

Ensomhed under coronakrisen: https://www.dp.dk/wp-content/uploads/danskernes-adgang-til-psykologhjaelp-under-covid-19-situationen.pdf

Konsekvenser ved isolation: https://www.dp.dk/p-psykologernes-fagmagasin/fagartikler-psykologi-viden/afsondrethedens-foelgevirkninger/

Psykens påvirkning under coronakrisen: https://www.information.dk/indland/2020/03/coronakrisen-foelger-belaster-menneskelige-psyke-frygt-isolation-uvished

Om ensomhed: https://sundmand.dk/2020-10-07_Fagbladet_06_2020_Ensomhed.pdf

Mennesket, det sociale dyr: https://www.youtube.com/watch?v=Tr6kl2hczAA

TO FEED OR NOT TO FEED THE TROLL

Lea Egelund Mortensen

Ekstrem positionering

"Don't feed the troll" – det er en yndet vending i internetuniverset, hvor 'trolls' efterhånden er blevet et kendt fænomen. Men hvad er en troll helt præcist, og hvornår er en ytring en egentlig holdning, som nogen ude i verden i ramme alvor har? Og hvorfor bør man ikke fodre den? Mange er nok enige i, at man bør håndtere en troll og en person, der har en radikal, men legitim og sandfærdig ytring, forskelligt. Nogle gange er det klogt ikke at lade sit blod komme i kog over tarvelige ytringer, der kan ramme én dybt, hvor det andre gange kan være mere legitimt og produktivt at gå ind i en diskussion – blandt andet fordi det er en demokratisk gerning. Positionering, et koncept fra 1980'ernes sociologi introduceret af Hollway (Langenhove & Harré 1999: 16), skitserer, hvordan man aktivt forholder sig til forskellige diskurser ude i verden. Det kan være en anden og mere dynamisk måde at tale om roller på. Springer en bestemt radikal ytring dig i øjnene, kan du få lyst til at repositionere dig og ophavsmanden til den radikale ytring gennem en second order positioning (Langenhove & Harré 1999: 20), måske fordi det, der er blevet ytret, rammer dig lige i retfærdighedssansen. Det betyder, at du betvivler og angriber den udlagte positionering – her altså en uoprigtig radikal ytring, som trollen har fremsat.

I denne artikel dykker vi ned i trollingens verden og undersøger grænsefladerne mellem trolls og radikale ytringer samt hvad det betyder for vendingen 'don't feed the troll' i et demokratisk samfund, hvor vi er vant til hele tiden at positionere os selv i forhold til hinanden.

Hvad er en troll?

Ifølge Den Danske Ordbog betyder 'troll' en "person der, ofte under dække af at være en anden, chikanerer eller provokerer nogen på internettet for

at få opmærksomhed eller fremme en bestemt dagsorden" (ordbogsopslag DDO, lokaliseret 2. nov.). Ifølge denne definition er en troll altså en person, der går direkte efter at provokere nogen. Trollen ønsker en respons. Betydningen er dog ikke defineret tydeligt nok til at definere, hvad der adskiller dette fra en radikal ytring, og det kan i virkeligheden lægge op til, at en troll skal defineres fra gang til gang. På den måde bliver det langt hen ad vejen en subjektiv opfattelse, der varierer fra person til person i stedet for at være en klar og definérbar størrelse. Ser man på, hvad der motiverer en troll til at 'trolle', er det enten kedsomhed, opmærksomhedssøgen, hævn, morskab, skadefryd over et fællesskab og andre mennesker, eller et ønske om at udvise kontrol og at føle sig overlegen (Golf-Papez & Veer 2017: 1344). Motivationen bag en trolls ytringer er altså med et decideret destruktivt sigte, hvilket adskiller dem fra normale radikale ytringer.

Det er naturligvis ikke så ligetil i en konkret situation at analysere sig frem til, om den radikale ytring kun er en radikal ytring, som i sig selv også er en relativ størrelse alt efter, hvem man spørger, eller om det faktisk er en troll, der står bag med et destruktivt sigte. Man kan af gode grunde ikke vide, om motivet bag en ytring er ondskabsfuldt, eller om det er en ytring sagt med fuld berettigelse

til og afbenyttelse af vores alle sammens ytringsfrihed – personen bag ytringen sidder jo bag en skærm, som vi alle så ofte gør. Hele affæren bliver besværliggjort yderligere, når også ikke-trolls kan tale hårdt til og om hinanden i diskussioner online. Det er med til at sløre skellet mellem en troll og en person, der simpelthen bare har mistet besindelsen i en diskussion over nettet, og nogle gange forsvinder forskellen mellem en troll og en ikke-troll da også helt, da alle kan blive trolls under forskellige omstændigheder som f.eks. humør og kontekst (Cheng et al. 2017).

Trolls og forvrængning af debatter

Som følge af en informationstung og mediepræget verden er fake news blevet et massivt problem, og det bliver ikke mindre af, at man kan blive endnu mere forvirret over, hvilke forskelligartede holdninger, der reélt findes ude i verden. Nogle gange kan ens holdning være så forskellig fra andres, at man kan blive i tvivl, om deres holdning er oprigtig. Dette forhold kan forvrænge eksisterende debatter væsentligt, når man er usikker på, hvilke relevante holdninger, man bør forholde sig og positionere sig i forhold til. Positionering er nemlig en diskursiv praksis, og for trolls handler det netop om at positionere sig således, at det skaber harme og forargelse hos modtageren. Det er det, en troll lever af – de skaber intentionelle positioneringer, der fungerer som et gigantisk neonskilt for dig, en troskyldig internetbruger, der er ved at blive hevet i skægget. Trolls lever af din respons, en second order positioning (Langenhove & Harré 1999: 22), hvor du repositionerer dig selv og trollen ift. den foregående ytring, altså first order positionering, og dens diskurs. Problemet med at repositionere sig selv og den pågældende anden er imidlertid, at positioneringer som udgangspunkt er til forhandling (Langenhove & Harré 1999: 22). Trolls er bare ikke interesserede i forhandling – deres mål er nået, så snart nogen bider på krogen, og de formår at få skabt forargelse eller på anden vis skabe en destruktiv 'debat'. En drøngod cocktail: Først indtræffer forargelse og vrede, som dernæst krydres med en frustrerende og ufrugtbar dialog. Du kan altså aldrig helt vinde ved at lægge dig ud med en troll.

I den seneste tid har endnu et fænomen spredt sig, og selv om det ikke er optaget i den danske ordbog endnu, er man som dansker allerede stødt på termen 'troll farm' – eller også har man i hvert fald hørt indirekte om fænomenet på diverse nyhedsmedier. Troll farms er organiserede grupper, der manipulerer det politiske landskab (Atanas et al. 2019: 1). Denne slags troll kaldes også for 'sockpuppets' – sokke- eller hånddukker – der, via pseudonymer, spreder bedrag gennem misinformation og propaganda for at påvirke meninger, destabilisere samfund og endda influere valg (Atanas et al. 2019: 1, 3) og dermed det fungerende demokrati. Kært barn har mange navne, og der findes blandt andet betegnelserne Internet Water Army, astroturfers og seminar users (Atanas et al. 2019: 2), og disse ghostwriters har alle til formål at dele onlinekommentarer med et bestemt, ofte politisk, indhold.

Når nu vi ved, at der findes sockpuppets på internettet, så bliver det også sværere at navigere rundt i debatter. Der er pludselig kommet mere på spil end blot dit gode humør, skulle du vælge at deltage i en debat online. Ramler du ind i en troll eller en sockpuppet, står du overfor en person, der på et eller flere planer er med til at undergrave demokratiet. Betaler det sig at fodre trollen, og hvad får du ud af at fodre den? For hvad giver en troll mest modstand? Et affejende svar, der skaber opmærksomhed, eller et fravær af svar, der lader trollerens ytringer gå ubesvaret, men vel ikke ubemærket, hen? Begge valg har deres komplikationer.

For at komme trolls til livs er der lavet en del forskning om, hvordan man kan automatisere genkendelse af meningsmanipulerende trolls, bl.a.

ved hjælp af semantisk analyse, leksiko-syntaktiske funktioner af skrivestil og struktur og machine learning (Atanas et al. 2019; Mihaylov et al 2017). Det er dog en svær opgave, fordi det netop er svært at definere, hvad meningsmanipulerende trolls – og trolls generelt – er (Mihaylov et al 2017: 1293). Mihaylov et al.'s (2017) bud på at finde trolls automatisk er ved at starte med at finde trolls, der defineres som trolls af flere individer. En sådan operationel definition kan hjælpe deres system med at skelne mellem rigtige trolls og non-trolls – altså normale mennesker: "[T]here were no studies whether such accused users really behave like trolls (e.g. known paid trolls) or even whether they behave differently from regular users" (Mihaylov et al 2017: 1294), og der er håb for udviklingen af sådanne redskaber. Metoden kan fungere godt for virksomheder, der administrerer onlineportaler, og det kan hjælpe med at fjerne trolls fra kommentarspor på blandt andet Facebook, Instagram, Twitter og andre websteder. Men et menneske, der ikke kan implementere machine learning som et computersystem kan, må endnu lade sig nøje med sin intuition.

Blev trolls undersøgt med en sprogpsykologisk tilgang, kunne man muligvis komme tættere på en nøjere definition og forståelse af det bemærkelsesværdige fænomen, trolls, blandt andet ved hjælp af Grices og Leechs maksimer og måske generelt Goffmans face-teori.

Din forholden og positionering

Trolls er så at sige internetbugs, hvorfor de oftest er at finde i kommentarspor og i andre skriftbaserede funktioner. Mundtlige samtaler skaber altid reciprok positionering, hvorimod tekst først og fremmest er en ensidig handling (Langenhove & Harré 1999: 31). Slocum-Bradley (2010: 81) skriver: "[I]f we understand how we construct social reality, we can construct more consciously to sustain norms that promote the ends we profess to desire". Hvis ingen tager en trolls skriftlige ytring op, sker der heller ingen klar positionering, og sådan bliver ytringen også lettere ugyldig: Don't feed the troll med en (sikkert ellers knivskarpt comeback eller:) second order positioning – og den samme tilgang kan du bruge mod din radikale modsætning, ikke-trollen, som du bare synes er for åndssvag – og i alle tvivlstilfældene mellem trolls og oprigtige radikale ytringer: Ingen positionering, ringe gyldighed.

Referencer

Atanas, Atanasov et al. 2019. Predicting the Role of Political Trolls in Social Media. Cornell University.

Cheng, Justin et al. 2017. Anyone Can Become a Troll: Causes of Trolling Behavior in Online Discussions i American Scientist 2017 vol. 105 (3).

Golf-Papez, Maja & Veer, Ekant. 2017. Don't feed the trolling: rethinking how online trolling is being defined and combated i Journal of marketing management vol. 33, 1336–1354.

Langenhove, Luk & Harré, Rom. 1999. Introducing Positioning Theory i Positioning Theory: Moral Contexts of Intentional Action. Oxford Basil Blackwell Publishers. 14-31.

Mihaylov, Todor et al. 2017. The dark side of news community forums: opinion manipulation trolls i Internet research vol. 28 (5), 1292-1312.

Slocum-Bradley, Nikki. 2010. The Positioning Diamond: A Trans-Disciplinary Framework for Discourse Analysis. I Journal for the theory of social behaviour vol 40. 79-107.

troll [Ordbogsopslag]. Den Danske Ordbog. Lokaliseret den 2. november 2020: https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=troll&tab=for

KONKRETISERING AF KRISER

Asmund Kollerup Iversen

Hvilken position skal klimakrisen indtage i vores fælles fortælling, vores hverdagssamtaler og den politiske diskurs, for at den bliver taget alvorligt og får samme betydning som coronakrisen?

Hvorfor bliver der taget hånd om noget? Hvorfor bliver der ikke taget hånd om noget andet? Svarene på og diskussionerne om disse spørgsmål stikker dybere end bare dét, der kan fremgå af denne korte artikel. Men et vigtigt element er dog stadigt overset, mener jeg - de sproglige vendinger, fortællingerne og det håndgribelige derigennem, der sætter rammerne for vores alles forståelse af kriser.

Coronakrisen, som man efterhånden er træt af at høre og snakke om, har indtaget en bestandig position i vores alles liv. Fra både politisk og personligt hold har den gjort indgreb i vores levevis, og den ligger formentligt konstant i baghovedet hos de fleste. Coronaen har taget ejerskab over et vigtigt element i vores bevidsthed: Vores ubestridte frihed til at være sammen med andre mennesker. I min - og mange af dem jeg snakker med - hverdag har den også overtaget som umiddelbart samtaleemne. Der går ikke mange ytringssudvekslinger efter mødet med et bekendtskab, før man er landet på samtaleemnet. Er det sådan på grund af pandemiens alvor? Eller er det faciliteret af politiske beslutninger og diskurser?

Uanset svaret på ovenstående undren er én ting sikkert: I vores alles bevidsthed er corona meget, meget håndgribeligt. Det er ikke noget, der hverken sker i en anden tid eller et andet rum - det er her, og det er nu.

I en anden afdeling af krisecenteret har vi så en mindre "her og nu"-krise; klimakrisen. I hvert fald føles det ikke sådan, hverken i vores hverdagssamtaler eller i politiske beslutningtagelser. Er det sådan, fordi vi har vænnet os til klimakrisens konstante tilstedeværelse?

Manglende italesættelse er det vel ikke…? Eller er det manglen på italesættelse om dens presserende og egentligt altoverskyggende vigtighed? Har vi hverken følt eller snakket om klimakrisens egentlige trussel mod vores levevis, der i øvrigt overgår coronakrisen med længder? I hvert fald sidder jeg selv tilbage med en vis abstrakt følelse, når der snakkes klimakrise og konsekvenser, for vi har jo hverken rigtig set eller mærket noget. Det er lidt uhåndgribeligt, både i samtalen og for kroppen.

Det er blandt andet denne uhåndgribelighed, som ligger i klimakrisen, der betyder, at analogier som 'hvis dit hus brændte, ville du gøre noget ved det - vores planet brænder, så gør noget ved dét!' (og lignende) tages i brug. Det konkretiserer en abstrakt krise. Og det er vigtigt at tale om disse uhåndgribelige problemer i vores liv. Ligesom vi har lært at tale om følelser som stress, depression og angst, kan vi også godt lære at tale om klimakrisen med den respekt, den fortjener. Spørgsmålet er bare, hvordan vi får samtalen ud i de danske hjem - og resten af verdens hjem - så det slutteligt munder ud i reelle løsninger på politisk plan. Så som afsluttende bemærkning vil jeg gentage dette spørgsmål. Hvilken position skal klimakrisen indtage i vores fælles fortælling, vores hverdagssamtaler og den politiske diskurs, for at den bliver taget alvorligt og får samme betydning som coronakrisen?

EGNET TIL AT SKABE UTRYGHED

Emilie Willads Petersen

Siden foråret 2017 har den tidligere og den nuværende regering gennemført en række lovændringer af ordensbekendtgørelsen, som har forringet hjemløses rettigheder i samfundet, og gjort det klart, at ikke alle samfundsborgere er lige for loven. Med den såkaldte lejrbestemmelse og zoneforbuddet, blev det ulovligt at sove flere personer sammen på gaden i lejre, som kunne vurderes til at være "egnet til at skabe utryghed i nærområdet" (Ændring af ordensbekendtgørelsen, 2017, §3). Hvis ens lejr eller ens adfærd blev vurderet som utrygheds-skabende, kunne dette resultere i et forbud mod at færdes i det område (senere ændret til kommune), hvor man har sovet. Altså blev der etableret et decideret zoneforbud. I årene op til 2017 oplevede København en stigning i antallet af udenlandske hjemløse, der slog lejr i gadebilledet. Stigningen skete bl.a. grundet flygtningestrømmen op gennem Europa og den dertil manglende asylhjælp. Den følgende ændring af ordensbekendtgørelsen skulle derfor ses som en løsning på problematikken ved det voksende antal af gadesovere. Siden første ændring trådte i kraft d. 1. april 2017, har flere pointeret, at man med ændringen har kriminaliseret den del af befolkningen, der ikke har fast bopæl, og derfor er nødsaget til at sove på gaden. På trods af dette, er zoneforbuddet dog kun blevet skærpet gennem årene, hhv. i juni 2017 og i maj 2018, hvor zoneforbuddet blev hævet til at omfatte hele den kommune, lejren var opsat i. Seneste ændring blev foretaget i sommers 2020 af den nuværende justitsminister, Nick Hækkerup, på baggrund af det forståelsespapir Socialdemokratiet og støttepartierne forfattede i forbindelse med dannelsen af den socialdemokratiske mindretalsregering. Denne ændring endte dog med blot at være en præcisering af lejrbestemmelsen fra at omfatte alle lejre til "lejre af permanent karakter" (Ændringsbekendtgørelse, 2020, §3), mens den egentlige kriminalisering forblev uændret. Men hvem har egentlig retten til at bestemme, hvem der er egnet til at skabe utryghed?

Frygt

Ahmed (2014) beskriver *frygt* som et fænomen, der indeholder en forventning om at nogen eller noget vil påføre én skade eller ubehag. Følelsen er i sig selv en automatisk forsvarsmekanisme, der er med til at beskytte kroppen for fare. I mødet med frygtobjektet er den dog baseret på forventninger til overfladiske indtryk, såsom udseende og adfærd. Disse er påvirket af samfundsmæssige og historisk betingede stereotypiseringer, der samtidig også er med til at reproducere frygten. Produktionen af en person eller befolkningsgruppe som objekt for frygten er altså afhængig af, hvilke associationer og stereotyper, de fremkalder. Ahmed lægger her vægt på bevægelsen og sammenhængen mellem disse træk som skabende både frygtsobjektet og muligheden for at tillægge den frygtede følelsesværdi som 'frygtskabende'.

> "The movement of fear between signs is what allows the object of fear to be generated in the present (the Negro *is* an animal, bad, mean, ugly). The movement between signs allows others to be attributed with emotional value, as 'being fearsome'."
> (Ahmed, 2014:66-67)

Følelsen af frygt *skaber* den sorte mand i den betydning, at frygten tilskriver betydning til en biologisk krop. Den sorte mand *betyder* frygt,

ligesom det frygtende subjekt tilskrives betydning som den frygtende, eller den, der har legitim ret til at føle frygt. Ift. spørgsmålet om, hvem der hentydes til som "egnet til at skabe utryghed" i Lejrbestemmelsen, må de gældende associationer og stereotyper knyttet til hjemløse og særligt udenlandske hjemløse tages i betragtning. I mediebilledet blev de lejrene, der lagde grund for Lejrbestemmelsen, flere steder omtalt som "romalejre" (En søgning på infomedia.dk i perioden 1. januar til 31. december 2017 gav 104 hits for ordet *romalejr*), hvorved der blev skabt et semantisk lighedstegn mellem udenlandske (ikke vestlige) hjemløse og romafolket. Det er ikke et nyt fænomen, at romafolket underlægges stærke stereotypiseringer. Fortællinger og myter, hvor romer portrætteres som tyve og bedragere, samt et større mediefokus, har været med til at skabe et syn på befolkningsgruppen som en *absolut other*, dvs. en fundamental modsætning af majoritetsgruppen (Herlev 2014). Set ud fra et ahmedsk synspunkt betyder dette også, at træk associeret med stereotypen af en person tilhørende romafolket (en roma *er* tyv, farlig og ikke til at stole på) *klistrer* til alle de udenlandske hjemløse. Dertil hører også associationerne omkring det ikke-vestligt udseende: ikke-vestlig *er* farlig, terrorist (jf. Ahmed, 2014). *Mødet* med den udenlandske hjemløse klistres derved til frygtsobjektet, *den udenlandske hjemløse* på en næsten pavlovsk manér, hvilket fører til, at beskueren også vil føle frygt for den hjemløse i situationer, som i øvrigt ikke er frygtskabende. Dermed bliver frygten associeret til lejren eller personerne, idet det *er* personerne/lejren, der er "utryghedsskabende", og ikke de handlinger som de udfører.

Betegnelsen "egnet til at skabe utryghed" indikerer også, at frygten ikke klistrer på alle hjemløse, men at der derimod at hjemløse kategoriseres i forskellige grupper. I det at noget/nogle kan være egnet til at skabe utryghed, ligger der også, at andre ikke er. Kigger man på lovforslagsbehandlingerne af lovændringen fra 2018 (L 118 2017-18) ses en klar kategorisering af hjemløse ud fra forholdet "nationalitet", hvormed frygten kun klistres til gruppen af de udenlandske hjemløse. Dette kommer eks. til udtryk i Peter Kofod Poulsens (DF) kommentar, "I bemærkningerne til forslaget fremgår det, at der i de særlige situationer sigtes efter forhold, hvor bl.a. udenlandske tilrejsende etablerer og opholder sig i en utryghedsskabende lejr på et offentligt sted" (L118 2017-18) og Trine Bramsens (S) "Altså, det er jo ikke løsningen på problemet, at vi bare rykker mennesker, men det kan forhåbentlig få nogle til ikke at vælge at tage til Danmark og ernære sig gennem forskellige mere eller mindre ulovlige erhverv og bosætte sig rundtomkring i vores samfund." (L 118 2017-18). Hvem der er egnet til at skabe utryghed klargøres dog ikke i selve lovgivningen, hvormed en befolkningsgruppes frygt for en anden ender med at have konsekvenser for alle, der sover på gaden. Dette betyder også, at det ender med at være op til politiet, som håndhævere af loven, at afgøre hvem dette indebærer.

Retten til at frygte

Som tidligere nævnt er det ikke kun den *frygtede*, der skabes i mødet med subjektet. Den *frygtende* bliver også tilskrevet betydningen som den, der har legitim ret til at føle frygt. Ud fra ovenstående læsning af lejrbestemmelsen og zoneforbuddet bliver det tydeligt, at retten til at føle frygt og retten til at få sin frygt respekteret bliver tilskrevet den del af befolkningen, der ikke sover på gaden. Dette blev også tydeligt, da politiet i juli 2020 udgav en infografik rettet mod gadesovere i forbindelse med regeringens seneste ændring af lovgivningen. Under billedet af tre soveposer står der "Hvis I sover flere samme sted, kan det i sig selv skabe utryghed". Herved indikeres det, ligesom i lovgivningen, at retten til at føle utryghed og frygt ikke tilhører dem, der føler behov for at sove i gruppe, når de sover på gaden, men derimod beskueren af gruppen. I dette ligger ikke, at de gadesovende

ikke føler frygt, men derimod at denne frygt usynliggøres. Ahmed beskriver dette således: "*fear works to ristrict some bodies through the movement or expansion of others*" (2014:69, forfatterens kursivering). De gadesovendes frygt for beskuerens frygt indskrænkes og usynliggøres, idet beskueren handler på sin frygt ved at søge tryghed, i dette tilfælde gennem håndhævelsen af loven. Dermed bliver det også tydeligt at retten til at føle frygt er dybt forbundet med samfundets magtstrukturer og tilgodeser dele af befolkningen over andre.

En afsluttende kommentar

Ændringerne af ordensbekendtgørelsen i form af lejrbestemmelsen og det dertilhørende zoneforbud er gennem de seneste år blevet håndhævet flere gange. Udover at føre til rydninger af lejre, har de dog også ført til en skelsætning i loven, der har gjort det muligt at diskriminere dele af befolkningen på baggrund af, hvad de magthavende finder utryghedsskabende. På trods af at frygt er en følelse alle mennesker kan opleve, er det dog ikke alles frygt, der i samfundet legitimeres. At lejrbestemmelsen og zoneforbuddet er med til at kriminalisere hjemløshed, er ikke nogen nyhed. Flere organisationer såsom Projekt UDENFOR, SAND (de hjemløses landsorganisation) og Gadejuristen har for længst pointeret dette. Denne artikel står blot tilbage som endnu en påmindelse om frygtens indvirkning i nutidens politik og samfundsstrukturer.

Referencer

Ahmed, S. (2014). The Affective Politics of Fear. In The Cultural Politics of Emotion (pp. 62-81). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Herlev, E. (2014). Dear Gypsy - we bite: Konstruktionen af romaer som en *absolut other* i det danske samfund. Hentet fra LUP Student Papers.

L 118 (2017-2018). Forslag til lov om ændring af lov om politiets virksomhed (1. behandling d. 16.1.2018).

Ændringsbekendtgørelse af Ordensbekendtgørelsen (2017). Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om politiets sikring af den offentlige orden og beskyttelse af enkeltpersoners og den offentlige sikkerhed mv., samt politiets adgang til at iværksætte midlertidige foranstaltninger (BEK nr. 305 af 31.3.2017).

Ændringsbekendtgørelse af Ordensbekendtgørelsen (2020). Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om politiets sikring af den offentlige orden og beskyttelse af enkeltpersoners og den offentlige sikkerhed mv., samt politiets adgang til at iværksætte midlertidige foranstaltninger. (BEK nr. 511 af 29.6.2020).

VOX POP - ET INTERNATIONALT PERSPEKTIV

Charlie Jespersen

Der er mange ex-pats i Danmark der har nået så højt et niveau på dansk, at man let kan glemme at de kommer fra en anden sproglig baggrund. I en samtale mellem folk fra forskellige sproglige baggrunde kan der være en varierende forståelse af visse ord på samtalens sprog (og måske endda en forskellig forståelse og oplevelse af verdenen, ifølge Sapir-Whorf hypotesen).

For at opnå fælles forståelse, kan det være nyttigt at huske hvor anderledes perception kan være for dem med dansk som modersmål, men ikke mindst også for dem med en anderledes baggrund og tilgang til det danske sprog.

Her er nogle eksempler på hvordan 'position' kan forstås af en dansktalende der er opvokset med et andet sprog, og har lært dansk som voksen.

<u>Spørgsmålet:</u>

Tænk ikke over spørgsmålet for meget, skriv det du først kommer i tanke om. Hvor meget du skriver, er op til dig, du kan skrive 2 sætninger eller 2 paragrafer.

"Hvad forstår du når du hører det danske ord 'position'?"

Nesho – 31 år. Opvokset i Bosnien, flyttede til Danmark og begyndte at lære dansk i 2015

Position - det er forhold mellem to ting, mellem to personer eller to steder. Så hvordan det ene er i forhold til det andet. Man kan bruge det tit når man beskriver forskel eller lighed. Man kan også bruge position i forskellige kontekst - ligesom synspunkt, eller geografisk position, hvor noget befinder sig, man kan have forskellige sex positioner i kama sutra. Så position kan betyde forskellige ting kommer an på konteksten.

Mike – 44 år. Opvokset i Australien, flyttede til Danmark og begyndte at lære dansk i 90'erne

Den første DK-forbindelse, jeg kommer til at tænke på, er 'polititisk holdning'. Jeg oplever det løst som et 'debatord' - med synspunkter eller 'holdninger', der skal forsvares ... Jeg tror det også kan bruges fysisk. Som i ... kropsholdning osv.

Nathalie – 53 år. Opvokset i England, flyttede til Danmark og begyndte at lære dansk i 90'erne

Når jeg hører det dansk ord 'position' tænker jeg med det samme på den fysisk position. Det vil sige, rent fysisk (at stå op, side ned, ligge ned etc). Men jeg kan også næsten på samme tid tænk på positionen man har på arbejdet. Altså, stillingen man har. Jeg ved ikke om det er det korrekte ord i den sammenhæng eller om det er fordi jeg blander ordene med engelsk, som er min modersmål.

Jessica – 28 år. Opvokset i England, flyttede til Danmark og begyndte at lære dansk i 2014

Når jeg hører det, tænker jeg først og fremmest på arbejdspladsen som et synonym for job, rolle f.eks. "Han har fået en ny stilling som analytiker i økonomiafdelingen ..." Ellers tror jeg, det kan være et synonym for synspunkt eller holdning, f.eks. "EU's holdning til Brexit er blevet sværere i dag efter.."

Luca - 29 år. Opvokset i Italien, flyttede til Danmark og begyndte at lære dansk i 2013

Når jeg hører "position", tænker jeg på "plads" eller "holdning".

Christos – 30 år. Opvokset i Grækenland, flyttede til Danmark og begyndte at lære dansk i 2014

Det første, jeg tænker på er ens holdning i forhold til et eller andet emne. Hvor står man, hvad er ens "position". Det er bare et enkelt ord, men det kan vise, hvilke briller man kigger igennem.

Joakim – 33 år. Opvokset i Sverige, flyttede til Danmark og begyndte at lære dansk i 2016

"Jeg tænker på samme vis som på svensk. At position kan være en specifik plads i kontrast til andre ting, eller også en position på en arbejdsplads - marketing manager, senior marketing manager. Det kan også være en fysisk position, som fosterstilling (fetal position).

DET UDELADTE KOPULA: PLACERINGEN AF FORSTÅELSE I YTRINGER UDEN VERBALLED

Julie Søndergård Jensen

"*There seems to be nothing particularly exciting about copulas*". Sådan beskriver Regina Pustet (2003: 1) kopula i sin bog *Copulas*. Kopula kan hurtigt blive overset, leksikalt fylder det nemlig ikke meget: Det er et lille ord - men med store konnotationer. Ligesom andre grupper af verber bør kopula-verbet placeres som det andet led i sætningen jf. sætningsskemaet (Diderichsen 1976). Men nogle gange i talesproget undlades kopula helt, når det optræder som præsens af 'at være', det vil sige 'er'. Dette fænomen kaldes *kopuladrop*. Jeg har i mit speciale i sprogpsykologi undersøgt og udfordret netop dette fænomen med en konversationsanalyse, der tager udgangspunkt i hverdagssamtaler. Jeg vil i denne artikel komme med bevis på, hvor verbets funktion og forståelse er placeret, når verbet ikke er fonologisk til stede.

Hvad *er* kopula?

Inden analysen af kopulaets interaktionelle sammenhænge, vil jeg kort redegøre for, hvad et kopula egentlig er. Ordet *kopula* nedstammer fra det latinske substantiv for forbindelse, tilknytning og bånd. Et kopula er altså et ord brugt til at forbinde subjektet i en sætning med et prædikat (Pustet 2003). Funktionelle lingvister argumenterer for, at kopula er et non-verbalt prædikativt element, hvorved kopula beskrives som:

> "*[...] a linguistic element which co-occurs with certain lexemes in certain languages when they function as predicate nucleus. A copula does not add any semantic content to the predicate phrase it is contained in*" (Pustet 2003: 5).

Det vil sige, at det i sin form ikke tjener en verbalfunktion, men blot fungerer som forbindelse mellem sætningens subjekt og prædikat (Dik 1997; Hengeveld 1992; Pustet 2003). Kopula er ofte beskrevet som et verbum eller verbumlignende ord, som modstiller sig de to andre verbum-grupper: intransitive verber og transitive verber. Jeg vil som sagt fokusere på kopulaformen 'at være' i præsens, ligesom i nominalfrasen: "min cykel er rød", hvor 'er' indtager V2 som det er kendt for danske verber (se fx Hansen & Heltoft 2011). Forbindelsen findes her mellem nominalfrasen 'min cykel' og adjektivprædikatet 'rød', hvilket i sammenhæng skaber betydningen af ytringen. Så hvordan forstår vi en ytring uden udtalt kopula? Jeg vil i denne artikel vise to eksempler på en udeladelse af kopula og til sidst diskutere, om vi overhovedet har brug for et kopula-'er' i vores talesprog.

Eksempel 1 – det ikke et drop

Giver det egentligt mening at kalde en fuld udeblivelse af kopula-verbet for et *kopuladrop*? Det korte svar er nej. Her ser I hvorfor. Jeg har undersøgt 372 eksempler på 'er' i vores talesprog, hvoraf 203 er en komplet udeladelse – altså et kopuladrop. Det vil sige, at 54,6% af alle tilfælde er en udeladelse. Ud fra hvad der sker i min eksempelsamling, ses altså en tilbøjelighed til at undlade kopula i flere tilfælde, end det udtales. Det synes derfor at være en diakron diktering at kalde fænomenet et kopuladrop, da der i henhold til talesproget ikke droppes et kopula, idet

eksempelsamlingen viser tegn på en almindelighed ved at udelade et sådant verbum. Et 'drop' kan siges at blive dikteret fra skriftsprogsgrammatikken, hvor et kopula altid er til stede i henhold til dansk retskrivning. Ved at undersøge brugen af 'er' som dynamisk og ved at tage udgangspunkt i talesproget selv, viser det sig, at det både kan indsættes og undlades – men ikke 'droppes'. Nedenfor i linje 05 ses et eksempel herpå, hvor Kirsten laver det, jeg har kaldt en bekræftelse:

Gamle dage – 09.46-09.53

01 LIS: ⌊han⌋ har ikk den ø:::h erindring↘
02 KIR: nej
03 LIS: på papiret eller hva ⌈man nu ska⌉ si⌈ge⌉→
04 ANN: ⌊ne::j ⌋ ⌊ n⌋⌈e:j⌉
05 KIR: → ⌊det⌋ rigtigt↘
06 LIS: ·hhhhh å:- å vi jo oss blevet ældre iggos→

Forinden eksemplet ovenfor ses Lis i færd med en historiefortælling (Lindström & Sorjonen 2013), hvori hun fortæller om familiemedlemmet Marco, der ikke husker hændelser i samme grad som familiemedlemmet Camille, da hun erindrer ved at kigge på billeder. Dette leder til Lis' tur 'han har ikk den ø:::h erindring', som Kirsten senere bekræfter hende i med frasen 'det rigtigt'. Lis afslutter sin tur i linje 03 med en ordsøgningsmarkør i form af 'eller hva man nu ska sige', der kan ses som en bagudrettet selv-reparatur, der nedtoner formuleringen af hendes ytring. Lis søger altså hjælp fra Ann og Kirsten som samtaledeltagere til at finde de ord, hun ville have brugt. Det kan skyldes Lis' selv-reparatur, at Kirsten udtrykker 'det rigtigt' i linje 05, fordi hun viser Lis, at hun anerkender den måde hun formulerede sin turkonstruktion og *viser* en forståelse for det, der blev sagt heri jf. Sacks begreb om *shown understanding* (Heritage 2007), idet Kirsten samtaleorganisatorisk anerkender Lis' ytring og bekræfter denne med adjektivet *rigtigt*. Forståelsen er derudover også placeret i ordet *det* som er et foreløbigt subjekt, der fungerer som en anafor, hvilket forbinder Lis og Kirstens ture. Da de på denne måde snakker om det samme subjekt, skaber de en gensidig enighed. Pronominet 'det' er det hyppigste værtsord til kopula, måske på grund af den alsidige brug. Værtsordet placerer sig før kopulaet og definerer derfor, hvordan det semantiske og pragmatiske udtryk af ytringen, ser ud både syntaktisk og fonologisk. Dette kan også være en begrundelse for de mange udeladelser af kopula, da 'er' har et vokalisk udtryk: [ˈæɐ̯] eller [a], begge med en samling fortungevokaler i et åbent svælg og mundstykke (Ladefoged & Disner 2012; Schachtenhaufen 2013). Det ses herved, hvordan skriftsprogskonsonanten ikke er til stede i artikulationen af 'er'. På lignende vis er pronominet 'det' vokalisk i sin udlyd: [ˈde]. Herved forekommer de i sammenhængende tale svære at adskille. Dette kan være en grund til, at kopula forsvinder, da det lille ord lider et konsonanttab i talesprog.

Eksemplet her er altså et tegn på, at en samtale kan fungere uproblematisk til trods for et udeladt kopula, idet de tre kvinder forekommer at nærme sig en fælles forståelse, hvortil Lis får afsluttet sin historiefortælling. Det tyder derudover ikke på, at Kirsten har "droppet" kopulaet i sin ytring i linje 05 jf. fænomenet kopuladrop, man kan derimod sige, at hun har sammensæt de andre leksemer i ytring på en sådan måde, at de forbinder hinanden uden et udtalt 'er'. Det kan altså tyde på, at kopula i sin realisering ikke tjener et semantisk formål, da kopula er implicit, hvorfor det kan være ét argument blandt flere for, at det udebliver (Dik 1997; Hengeveld 1992). Hertil vil jeg gøre opmærksom på, at 'at være' er et statisk verbum, det vil sige, at det foreskriver en vis stilstand i ytringen. Herved er der måske ikke brug for verballedet i disse tilfælde modsat andre fuldverber, som ellers beskrives som ytringens orientering mod og beskrivelse af handlinger og begivenheder (Arndt

2013). Herved er den samlede betydning af ytringen placeret i samspillet mellem 'det' og 'rigtigt', som kvantitativt tilstrækkeligt for forståelsen af ytringen jf. Herbert Grices (1975) maksimer for klar tale.

Eksempel 2 – kontrasten mellem et betonet 'er' og et udeladt 'er'

Modpolen til det udeladte kopula er det verbalt udtrykte kopula – især det betonede kopula skal vise sig at have en modstillende position. Der forekommer altså en stor variation fra udeblivelsen af kopula til tilstedeværelsen af kopula. Kopula, der realiseres, som det ville blive udtrykt i skriftsprog, er nemlig også muligt at udtrykke i talesproget, hvorfor der med fænomenet 'kopuladrop' altså ikke er tale om en negligering af det udtrykte kopula. Det er dermed også de tilfælde, der modstiller sig udeblivelser af kopula, der skaber forståelsen for selve udeblivelsen. I kraft af talesprogets dynamik optræder det udtrykte kopula både betonet og ubetonet, hvorfor også dette tilføjes forskellige betydninger og sekventielle forståelser. Dette ses i nedenstående eksempel, hvor Preben og Thomas snakker om tre unge mennesker, der har mistet livet i en bilulykke, hvilket får Preben til at udtrykke vurderingen i linje 01:

Preben og Thomas – 22.35-22.39

01 PRE: → ∗‿e:j jamen det jo sørgeligt jo [egentligt‿∗]→
02 THO: [jamen ø::h]

03 PRE: → ‿det er jo‿sørgeligt↘
04 THO: → ja det er↘
05 (0.3)

Med eksemplet ovenfor viser det sig, at vi ikke kan undgå at bemærke effekten af det udtrykte kopula. Dette kan betyde, at de fire realiseringer af kopula alle tjener forskellige funktioner i interaktionen. Preben udtrykker en vurdering i linje 01 vha. en udeblivelse af kopula, hvortil Thomas i overlap tager turen. Dog tager Preben turen igen i linje 03, hvori han gentager sin ytring men denne gang med et udtrykt emfatisk 'er'. Man kan sige, at kopula nu er sat i en ny pragmatisk ramme og kopula er dermed essentielt i andenvurderingen linje 03. Dette kommer altså til at stå som en gentagelse og fastholdelse af hans ytring i linje 01. Det udtrykte kopula i linje 03 bliver herved en markering i forhold til det udeblevne kopula i linje 01, hvorfor verballedet i ytringen er i fokus og indtager derfor en semantisk funktion i form af at understrege og (selv-)bekræfte vurderingen fra linje 01, hvortil Preben markerer handlingen i selve kopulaet, som dermed også manifesterer sig i adjektivet. Dette tydeliggøres ved Thomas' ytring i 04, hvor han positivt anerkender Prebens vurdering og erklærer sig enig, hvilket kunne være det ønskelige samtaleorganisatorisk fra Preben, hvorfor han gentager sin vurdering. Thomas' respons i 04 indeholder endvidere et finalt kopula, det vil vise sig, at kopula ikke forekommer at kunne udeblive, når det optræder finalt i ytringen. Derfor er der altså en dynamisk brug af 'er' i dansk talesprog, hvor de forskellige realiseringer tjener forskellige formål i ytringen alt efter, hvor og hvordan de er præsenteret.

Afslutning

Der er altså en stor tendens til at udelade kopula, når dette synes at have en pragmatisk effekt i ytringen, hvorved det implicit udtrykker en forbindelse andetsteds i ytringen. Men har vi så overhovedet brug for et kopula i vores sprog, når det som oftest udebliver? Ovenstående analyser har vist, at til trods for en fuld udeblivelse af 'er' i de fleste tilfælde i eksempelsamlingen, så kan kopula ikke undværes fuldstændigt i det danske sprog, da det er i modsætningerne, det viser sig relevant. Der bliver hertil skabt forskellige verbale udtryk, alt efter om der er et udtalt verbum til stede eller ej. Kopulaets semantiske og pragmatiske realisering er altså stadig til stede i ytringen, til trods for udeblivelsen af det verbale kopula, hvilket viser sig at kunne udtrykke det samme forløb som andre verber. Der

er dermed forskel på at udelade og undvære et verbum. Alle kopulaets realiseringer tjener hver et formål i interaktionen. Den sammenhængende tale synes at flyde upåvirket heraf og forståelsen synes at være til stede i ethvert tilfælde. Kopula med fuld udeblivelse er altså ikke en tilfældighed, men en del af vores sprog, som ikke lader til at påvirke forståelsen af samtalen, idet det forekommer med en vis naturlighed at udelade, men ikke undvære, 'er' i visse omstændigheder. Det viser sig herved, at en taler udtaler et kopula, når det findes relevant for den semantiske kontekst. Ligeledes viser det sig, at kopula undlades, når forståelsen forekommer tydelig implicit i de indeværende sproglige elementer i ytringen. Altså er værtsordet og prædikatet med til i samspil at skabe forståelsen i ytringen. Kopularealiseringer har dermed gensidigt brug for hinanden for at kunne danne en talehandling, der forekommer forståelig. Kopula i talesprog synes altså at kunne undlades, men ikke undværes.

Referencer

Arndt, Hans. 2013. *Sproget. Hverdagens mirakel.* 4. udgave. Univers: Aarhus Universitetsforlag.

Diderichsen, Paul. 1976. *Elementær dansk grammatik* (3. udg., 7. ops.). København: Gyldendal.

Dik, Simon C.. 1997. *The Theory of Functional Grammar.* (vol 1). Berlin: Mouton de Gruyter.

Grice, Herbert Paul. 1975. Logic and Conversation. I: Cole et al. (Eds.) *Syntax and Semantics 3: Speech arts.* Cambridge: Academic Press.

Hengeveld, Kees. 1992. *Non-verbal predication: theory, typology, diachrony.* Berlin: Mouton de Gruyter.

Hansen, Erik og Heltoft, Lars. 2011. Grammatik over det danske sprog (1.udg., 2. ops.). Odense: Syddansk univessitetsforlag.

Ladefoged, Peter og Disner, Sandra Ferrari. 2012. *Vowels and consonants.* 3. udgave. England: Wiley-Blackwell.

Lindström, Anna og Sorjonen, Marja-Leena. 2013. Affiliation in Conversation. I Stivers, Tanya og Sidnell, Jack (eds.), *The Handbook of Conversation Analysis.*189-207. Oxford: Blackwell.

Pustet, Regina. 2003. *Copulas – Universals in the Categorization of the Lexicon.* Oxford: Oxford University Press.

Schachtenhaufen, Ruben. 2013. *Fonetisk reduktion i dansk.* Ph.d afhandling, København: Copen- hagen Business School.

MANSPLAINING – JA, HVAD VED JEG?

Kasper Rud Jensen

De fleste mennesker er vist med på at et nyfødt barn ikke er født med en fastlagt viden. At det meste af denne viden skal "puttes ind" i os i løbet af vores liv på forskellige måder, før vi har den. Vi er født med en kapacitet til at opnå denne viden, men vi har den ikke bare. Vi er også nået til et punkt i samfundet hvor de fleste er enige om at det biologiske køn man er tildelt fra fødslen, ikke har indflydelse på vores kapacitet for at opnå viden (og heller ikke den kønsidentitet man sidenhen identificerer sig med). Men burde dette så ikke afspejle sig i vores måde at tale med hinanden? Hvorfor forekommer et fænomen som *mansplaining*, hvis vi ved at køn ikke spiller en rolle?

Jeg vil her forsøge at kigge på dette fænomen ved hjælp af CA-begrebet *epistemics* (Heritage 2013). Jeg vil starte med en kort introduktion til begrebet, i tilfælde af at det er ukendt for nogle læsere, hvorefter jeg vil forsøge at diskutere fænomenet *mansplaining* ud fra det perspektiv.

Epistemics handler om at vi konstant positionerer os i forhold til hinanden i samtaler, baseret på den viden vi har, og den viden vi ved eller forventer at samtalepartneren har, og om hvordan vi gør dette. Heritage mener at dette er et fundament for at vi overhovedet kan kommunikere og forstå hinanden. Vi benytter forskellige sproglige virkemidler som indikerer vores vidensposition i forhold til samtaleemnet, men som også forholder sig til den vidensposition samtalepartneren har. Hvis man undervejs opdager at vidensforholdet er anderledes end forventet, justerer man sprogligt. Man vil f.eks. kunne udtale sig med en ren deklarativ sætning, hvis vi forklarer noget til en samtalepartner som vi forventer har meget mindre viden om emnet end os selv. Hvis vi skulle tale om samme emne med en samtalepartner vi forventer ved mere end os selv, vil vi sandsynligvis udtale os på en måde der indikerer at man er klar over dette. Det kan f.eks.

være ved at bruge spørgende sætningskonstruktioner eller ved at bruge usikkerhedsmarkører som f.eks. "vist nok". Det er naturligvis mere komplekst end dette, og i nogle tilfælde kan en spørgende sætning faktisk også være udtryk for større viden. Pga. af pladsbegrænsningen i denne artikel, bliver forklaringen desværre lidt sparsom, men jeg kan stærkt anbefale at læse Heritage (2013) hvis man finder det interessant. Det væsentlige i denne sammenhæng er at blive bevidst om, at vi hele tiden forholder os til hinandens viden.

Et par af Heritages eksempler:

```
Shi:    In any eve::nt?hhhhh That's not all thet's ne:w.
Ger:    W't e:lse.
Shi:    .t.hhhhh W'l Wendy'n I hev been rilly having problems.
Ger:    M-hm,
Shi:    ((voice becomes confiding))  .hh En yesterday I talk'tih
        her.  .hhhh A:n' (0.3) apparently her mother is terminal.
        (0.5)
Ger: -> .tch Yeh but we knew that befo[:re.
Shi:                                   [.hhh Ri:ght. Well, (.)
        now I guess it's official.
Ger:    Mm-hm.
Shi:    .t.hhh So she's very very upset.
```

1 - Noget viden præsenteres som ny viden, men er allerede kendt (Heritage 2013:379).

```
Ron:    I fergot t'tell y'the two best things that
        happen'tuh me t'day.
Bea: -> Oh super.=What were they
Ron:    I gotta B plus on my math test,
Bea: -> On yer final?
Ron:    Un huh?
Bea: -> Oh that's wonderful
Ron:    And I got athletic award.
Rea: -> REALLY?
Ron:    Uh huh. From Sports Club.
Bea: -> Oh that's terrific Ronald.
```

2 - Noget viden præsenteres som ny, og accepteres som dette (Heritage 2013:379).

Heritage identificerer ligeledes at der findes forskellige former for epistemiske fællesskaber, hvori vi har en fornemmelse for hvilken viden, der kan tages for givet af andre medlemmer – deres vidensdomæne. Det kan være internt i en familie, på en arbejdsplads, i en bestemt branche eller indenfor hobbyer osv. (Heritage 2013:371).

Jeg vil benytte to begreber som introduceres i Heritage (2013), K+ og K-. Det er begreber der indikerer om man har større eller lavere epistemisk status end samtalepartneren ved en given ytring. K+ er således mest vidende, mens K- er mindst vidende.

Nu kommer vi til sagens kerne, nemlig *mansplaining,* som findes i flere forskellige afskygninger. Der er helt klart en meget alvorlig type. Det drejer sig om tilfælde, hvor en kvinde tydeligvis har ekspertviden indenfor et område, men hvor der, på trods af dette, stilles tvivl ved hendes viden. Bates (2016) viser eksempler på en kvindelig astrofysiker og en kvindelig astronaut som irettesættes af mænd, der antyder at de mangler viden om helt elementære dele af deres ekspertiseområde. Artiklen beskriver ligeledes en situation hvor præsident Trump korrigerer et cirkatal, i et spørgsmål fra en kvinde, til det præcise tal, selvom dette ikke var sønderligt afgørende for selve spørgsmålet. Det virker derfor ikke til at have andet formål end at placere Trump som epistemisk overordnet. Sådanne eksempler giver indtryk af at der hos nogle mænd er en forventning om, at kvinder ikke kan (eller må) have mere viden end dem. Selv hvis de skulle have en Ph.d. om emnet eller rumrejseerfaring, så kan en mand, der har haft lidt fysik i gymnasiet, sagtens tillade sig at belære dem om deres fag. Jeg tror de fleste er enige om at disse eksempler ingen steder hører hjemme.

Jeg vil mene at der også findes en anden type, som jeg vil kalde *hverdags-mansplaining*. Det er den, jeg vil fokusere på her. Mange vil måske sige det er den "uskyldige" slags. Om det er korrekt, ved jeg nu ikke, men man kan måske sige at den kommer fra et mere venligtsindet udgangspunkt end den førnævnte. Misforstået venlighed, uden tvivl, men jeg vil vove den påstand at det ikke i disse tilfælde er baseret på en (bevidst) forventning om at kvinder helt grundlæggende ikke kan være lige så vidende som mænd. Jeg kalder den venligtsindet fordi jeg opfatter det som et forsøg på at hjælpe, og ikke er en decideret udfordring af en kvindes ekspertviden. Den har til formål at sikre at samtalen kan fortsætte uhindret, ikke for at afvise noget kvinden har sagt. Det kan handle om en forventning

"Når vi gang på gang ser, at chefer er mænd, så får vi måske en underbevidst fornemmelse af, at det så må betyde at det er fordi mænd er bedre til den branche, eller måske bare mere interesserede."

om at samtaleemnet hører til indenfor et epistemisk fællesskab som kvinder ikke deltager i. Det er den man ser i vennegrupper, når mænd fejlagtigt tror at deres kvindelige venner og bekendte mangler lidt baggrundsviden om f.eks. fodbold, eller hvordan en motor fungerer, for at kunne følge med i samtalen. Fælles er dog at de bunder i en eller anden forventning om manglende viden hos modtageren, som viser sig at være forkert. Selvom denne type måske ikke kommer fra et ondt sted, er det ikke nødvendigvis uproblematisk af den grund. Jeg kan selv genkende, hvor irriterende det er at få noget forklaret, som jeg allerede ved. Især hvis det drejer sig om noget jeg synes er såkaldt almen viden. Det ville da kun gøre det værre, hvis jeg ovenikøbet kunne se at det var baseret på mit køn. Heritage (2013) nævner som sagt at vi forholder os til forskellige epistemiske fællesskaber, og har en fornemmelse for hvilken viden man har hvis man tilhører et af disse.

Jeg vil her fremsætte en idé om at det samfundsmæssige skel mellem mænd og kvinder, der har eksisteret i mange år, og desværre stadigvæk findes, har bidraget til at mange mennesker har

en opfattelse af mænd og kvinder som to forskellige epistemiske fællesskaber, med hvert sit vidensdomæne. Jeg vil forholde mig til to underkategorier af disse: kultur og erhverv. Jeg starter med den første.

Selv blandt folk som mener at mænd og kvinder bør have lige rettigheder, finder man stadig stereotyper om hvad mænd og kvinder interesserer sig for, og dermed også ved noget om. I nyere tid er dette blevet mere flydende i praksis, da det er blevet mere acceptabelt ikke at passe til disse forventninger. Dette har jeg en fornemmelse af at der spiller en stor rolle i forhold til *hverdags-mansplaining*. Jeg har selv nogle fritidsinteresser som jeg stadig tror er ret mandsdominerede, såsom videospil og amerikansk fodbold. Der kan jeg godt genkende fra mig selv, at jeg kan have en forventning om at skulle forklare nogle flere detaljer, hvis jeg skal tale med en kvinde, end hvis jeg taler med en mand, selvom jeg egentlig er bevidst om, at der findes undtagelser. Der er massevis af kvinder, som faktisk ved en masse om videospil (og sikkert også mere end mig), og ligeledes mænd som overhovedet ikke gør. Jeg kan da også genkende at der er nogle forventninger til min viden, som jeg ikke kan leve op til. Jeg ved f.eks. meget lidt om værktøj og håndværk, mens min kæreste (som er kvinde) har meget mere styr på dette. Det kan også irritere mig, at nogle kan have den forventning til mig. Jeg kan også blive mødt med en vis skepsis når jeg siger at det er min kæreste der er eksperten på den front.

Det fører mig til den anden underkategori. I erhvervslivet er der stadig langt mellem kvinderne i f.eks. lederstillinger. Desuden forventes nogle erhverv at være mændenes domæne. Jeg tror også dette spiller ind i vores forventninger til kvinders viden. Når vi gang på gang ser, at chefer er mænd, så får vi måske en underbevidst fornemmelse af, at det så må betyde at det er fordi mænd er bedre til den branche, eller måske bare mere interesserede. Hvis nogle erhverv forventes at være uinteressant for kvinder, er det oplagt også at forvente at de ikke ved ret meget om det. Heritage (2013) forklarer at vi også har forventninger om hvor let vi har adgang til en bestemt viden. Fordi vi sjældent ser kvinder i nogle typer erhverv, kan der måske opstå en forventning om, at kvinder derfor ikke har adgang til den viden, som knytter sig til det.

”Men hvorfor findes der så ikke noget der hedder womansplaining om de emner som vi forventer at kvinder ved mest om?”

Efter dette afsnit er der sikkert nogle af jer som har tænkt tanken: ”Men hvorfor findes der så ikke noget der hedder *womansplaining* om de emner som vi forventer at kvinder ved mest om?”

Det er et godt spørgsmål, og noget jeg også selv kom til at tænke på. Måske findes det også, uden at det har et begreb. Historisk set, har mange typiske kvindedomæner været fokuseret omkring det huslige og det familiemæssige. Jeg ser en del *Landmand søger Kærlighed*, og når kvinderne kommer hjem til mændenes gårde, kan man være næsten sikker på at en af dem fortæller at hun helt sikkert kommer til at ændre markant i boligindretningen hvis hun ender i et forhold med ham. Det virker ikke til at være til diskussion at kvinder ved bedst om det, og at de nok skal tage sige af den slags. Til deres forsvar vil jeg dog sige at de fleste af disse landmænds indretning ikke ligefrem er nøglebeviser på at mænd også kan finde ud af det. Ikke desto mindre vidner det om et område hvor der kan være en vis forventning om at kvinder ved bedst. Ved andre emner kan det måske også hænge sammen med at kvinder har kæmpet sig til ting som stemmeret, adgang til uddannelse og adgang til arbejdsmarkedet – muligheder og rettigheder som mænd har haft adgang til så længe de har eksisteret. Den baggrund gør måske at kvinder ikke tvivler på at mænd kan have den samme viden som de selv, netop fordi de altid har haft adgang til den, og derfor kommer kvinder sjældnere til at forklare ting til folk som allerede ved det. Jeg skal ikke gøre mig klog på om det er rigtigt, men det er i hvert fald et bud.

For at vende tilbage til sagens kerne, så er betænkningstiden mellem ytringer i samtaler knap. Derfor har vi sjældent mulighed for at stoppe op og vurdere situationen og den måde vi placerer os epistemisk i forhold til hinanden. Da jeg først stiftede bekendtskab med begrebet *epistemics,* gik det op for mig at jeg ikke kunne komme i tanke om en eneste ytring hvor jeg ikke, i et eller andet omfang, forholder mig til samtalepartnerens viden (eller snarere min forventning til denne). Samtidig gik det også op for mig at det aldrig var noget jeg havde tænkt over at jeg gjorde. Så medmindre jeg er helt unik (det tror jeg næppe), forestiller jeg mig at meget af dette foregår ubevidst. Vi er ikke klar over hvad vi gør, når vi placerer os epistemisk i forhold til hinanden i samtaler. Det er en automatisk reaktion, baseret på vores underliggende forståelser om verden. Derfor tror jeg heller ikke at det er noget vi kan komme til livs, før vi kommer selve sexismen til livs. Selvom man selv tror på ligestilling, kan man stadig være påvirket af samfundets struktur og kulturelle forventninger til kønnene. Først når det ikke ses som bemærkelsesværdigt at en kvinde hygger sig med at spille videospil i sin fritid, eller at hun elsker at se en NBA-kamp kl. 4 om morgenen for derefter at klare sig igennem en arbejdsdag på en liter kaffe (det er aldrig sket for mig), tror jeg vi kan regne med at vores forventninger til hinandens viden bliver frigjort fra køn. Først når det ikke ses som bemærkelsesværdigt at en kvinde er direktør i en større virksomhed eller bank, vil der ikke være en forventning om at mænd ved bedst om den slags. Dog tror jeg at det er en positiv udvikling at vi har et ord for det. Det gør det nemmere at tale om; det er lettere for mænd at opdage hvad de gør, og lettere for kvinder at sige fra overfor det. Det kan forhåbentligt medvirke til at det bliver mindre udbredt, ved at vi mænd bliver mere opmærksomme på vores fejlagtige forventninger, men som sagt tror jeg først det forsvinder helt, når det underliggende problem gør.

Referencer

Bates, L. (2016, September 13). Mansplaining: how not to talk to female Nasa astronauts. *The Guardian*.

Heritage, J. (2013). Epistemics in conversation. In J. Sidnell & T. Stivers (eds.), The Handbook of Conversation Analysis (pp. 370-394). Wiley

HJEMLØSHED I ET RELATIONELT PERSPEKTIV

Annika Munch Pedersen

Denne artikel tager udgangspunkt i det bachelorprojekt, som min makker, Jennifer Maria Bangura Bentzen, og jeg skrev på pædagogikuddannelsen i foråret 2020. Formålet med projektet var undersøge, hvordan relationen mellem hjemløse og professionelle pædagoger på herberger opleves i sammenhæng med de vilkår, de hjemløse gives i mødet med institution og samfund. Vi undersøgte således hjemløshed i et relationelt perspektiv med fokus på, hvordan hjemløses relationer til professionelle påvirker den generelle opfattelse af hjemløse og deres position i samfundet. I den forbindelse foretog vi interviews med hhv. fire hjemløse og tre professionelle pædagoger på herberger.

Mødet mellem et Jeg og et Du

Til at forstå og analysere de relationelle dynamikker mellem hjemløs og pædagog gjorde vi brug af Birte Bech-Jørgensens inspiration fra Martin Buber. Buber opstiller to grundformer for mødet mellem mennesker; mødet mellem et Jeg og et Du og mødet mellem et Jeg og et Det.

Mødet mellem et Jeg og et Du karakteriseres ved gensidig identifikation mellem parterne. Herved forstås et ligeværdigt møde, hvor mennesker bliver til i relationen med hinanden. Denne grundform er ifølge Buber en betingelse for et godt socialt arbejde og er essentiel at frembringe i et ellers asymmetrisk møde mellem en pædagog og en hjemløs.

Den anden grundform er mødet mellem et Jeg og et Det og forstås omvendt som et møde, hvor parterne ikke behandler hinanden ligeværdigt, men hvor den ene derimod behandler den anden som et objekt. Dette forhold er således tingsliggørende og kan være nødvendigt at

frembringe i visse situationer, hvor det synes fornødent at gøre andre til genstand for at få opfyldt sine egne behov. Modsat den første grundform, som skaber nærvær og ligeværd, skaber denne grundform afstand og symbolsk tingsliggørelse mellem mennesker (Bech-Jørgensen, 2003).

De professionelles relation til hjemløse

Vores professionelle informanter fortalte, at de overordnet set oplever at have gode relationer til de hjemløse. Bl.a. fortalte de historier om hjemløse, som har bevaret kontakten til pædagogerne i mange år efter deres ophold på herberget. De professionelle nævnte desuden eksempler på måder, hvorpå de bestræber sig på at skabe et ligeværdigt forhold mellem sig selv og de hjemløse samt give noget af sig selv til relationen. Eksempelvis nævnte en pædagog, at hun gerne tager med de hjemløse til vigtige møder med kommunen, selv hvis mødet ligger på hendes fridag. Ved at møde de hjemløse i øjenhøjde og strække sig for at hjælpe dem kan det tolkes, at hun arbejder mod at skabe gensidig identifikation, hvor hendes Jeg og den hjemløses

Du kan forholde sig åbent til hinanden. De professionelle fortalte desuden, at deres gode relationer med de hjemløse betyder, at de betragter hjemløse som helt almindelige mennesker, der blot har fået et knæk i livet. Ved at skabe genkendelse og indlevelse i de hjemløses tanker samt give noget af sig selv til relationen, formår de professionelle på den måde at frembringe en form for fælles forståelse og give de hjemløse mulighed for at indgå i relationen på et mere ligeværdigt grundlag.

Pædagogernes betydning for forholdet mellem hjemløse og ikke-hjemløse

De professionelles opfattelser af hjemløse som helt almindelige mennesker modstrider ifølge deres udtalelser den generelle forestilling om hjemløse i samfundet. De professionelle fortalte, at de ofte mødes af stereotype forestillinger om, hvordan hjemløse er – forestillinger som de hver gang må skyde ned. Disse stereotype forestillinger om hjemløse fik vi bekræftet af de hjemløse selv. De hjemløse fortalte bl.a., at folk ofte trækker sig lidt tilbage, når de møder dem. Desuden berettede de om flere ubehagelige oplevelser med ikke-hjemløse, som bl.a. involverer at blive røvet om natten, få stukket ild til sin sovepose og blive tæsket. Sådanne fortællinger kan tolkes i relation til vores forståelse af mødet mellem mennesker. Ovenfor har jeg belyst, at de professionelle forsøger at møde hjemløse i en ligeværdig relation, hvor der kan tolkes et møde mellem et Jeg og et Du. Heroverfor viser ovenstående fortællinger fra de hjemløse, at nogle ikke-hjemløse behandler dem som objekter, hvilket kan tolkes i relation til den anden grundform; mødet mellem et Jeg og et Det. Denne grundform kan fremanalyseres i mødet, hvor der skabes afstand og symbolsk tingsliggørelse af hjemløse. Ud fra vores teoretiske inspiration kan dette forklares med, at mødet med hjemløse udfordrer hverdagslivets selvfølgelighed, og at ikke-hjemløse i sådanne tilfælde kan komme til at tingsliggøre hjemløse for at få opfyldt deres egne behov for at føle sig som en del af normaliteten. At trække sig og tage afstand fra hjemløse er således en måde for ikke-hjemløse at komme tættere på det normale (Bech- Jørgensen, 2003).

Sådanne forståelser kan professionelle, som arbejder med hjemløse, være med til at dekonstruere. Dette illustreres i en fortælling fra en af vores professionelle informanter, som beskrev, at hun en dag fandt én af herbergets brugere liggende på hovedbanen med et par vagter stående ved siden af, som kiggede mærkeligt på ham. Pædagogen ringede til sociolancen og ventede sammen med den hjemløse, indtil han blev hentet. Hun fortalte i interviewet, at oplevelsen forhåbentlig har inspireret de to vagter til, hvordan man kan hjælpe hjemløse og tackle en sådan situation på en udramatisk og ukompliceret måde. Af denne fortælling kan der tolkes, at pædagogen møder den hjemløse som et Du modsat de to vagter, der møder ham som et Det. Fortællingen illustrerer, at professionelles omgang med hjemløse skaber grobund for en dybere forståelse af dem, som de kan bruge til at udbrede viden og agere repræsentanter for hjemløse, som ikke selv kan komme til orde.

Ifølge vores professionelle informanter spiller de selv en væsentlig rolle ift. at bryde tabuet og

normalisere synet på hjemløse. Dette viser sig i praksis ved, at herbergerne arrangerer forskellige begivenheder, hvor hjemløse og ikke-hjemløse har mulighed for at skabe en positiv kontakt og interaktion. Det kan ifølge de professionelle tage form som f.eks. grillaftener, juletræssalg eller fester, som ikke-hjemløse inviteres til at deltage i. På den måde kan der argumenteres for, at de professionelle formår at skabe opmærksomhed på deres eget positive syn på hjemløse. Gennem sociale arrangementer kan de bidrage til at mindske det tingsliggørende møde mellem et Jeg og et Det og i stedet arbejde i retning af mødet mellem et Jeg og et Du. Dette viser sig desuden gennem de professionelles tilføjelser af, at folk i nabolaget sommetider banker på hos herberget og forærer dem enten en kage, deres aflagte sko eller andet, der kan gavne herbergets brugere. Derudover kan naboer finde på at henvende sig med deres bekymring, hvis de har iagttaget en hjemløs fra herberget have det skidt. Der kan hermed argumenteres for, at sociale arrangementer samt udbredelse af et positivt syn på hjemløse kan mindske den symbolske tingsliggørelse af disse mennesker og skabe et mere ligeværdigt møde mellem hjemløse og ikke-hjemløse.

Afrunding

I vores konklusion på projektet fandt vi, at de professionelle spiller en vigtig rolle ift. at reducere marginaliseringen af hjemløse i samfundet. Gennem deres rolle som mediator bliver de professionelles opgave at forene de forskellige opfattelser af virkeligheden mellem hjemløse og resten af samfundet og på den måde skabe grobund for fælles forståelse. Heraf forstås, at den symbolske afstand mellem hjemløse og resten af samfundet kan modvirkes ved at give plads til hjemløses egne sproglige konstruktioner og opfattelser af normalitet. Først ved at anskue normaliteten gennem hjemløses øjne kan vi forstå, hvad normaliteten indebærer og dekonstruere normalitetsbilleder (Bech-Jørgensen, 2003). Således kan de professionelle med deres positive forståelse af og syn på hjemløse gennem deres sproglige udtalelser og adfærd bidrage til at dekonstruere fordomme og skabe en mere nuanceret forståelse af normalitet, som også kan rumme hjemløse. På den måde kan normalitetens indhold og omfang ændres til også at omfavne de hjemløses perspektiver, og dermed mindskes muligheden for at fremstille disse mennesker som værende uden for normaliteten.

Referencer

Bech-Jørgensen, B. (2003): *Ruter og Rytmer - Brobyggerne, frontfolket og de hjemløse*. København: Hans Reitzels Forlag.

SPROGKRYDS

Annika Munch Pedersen

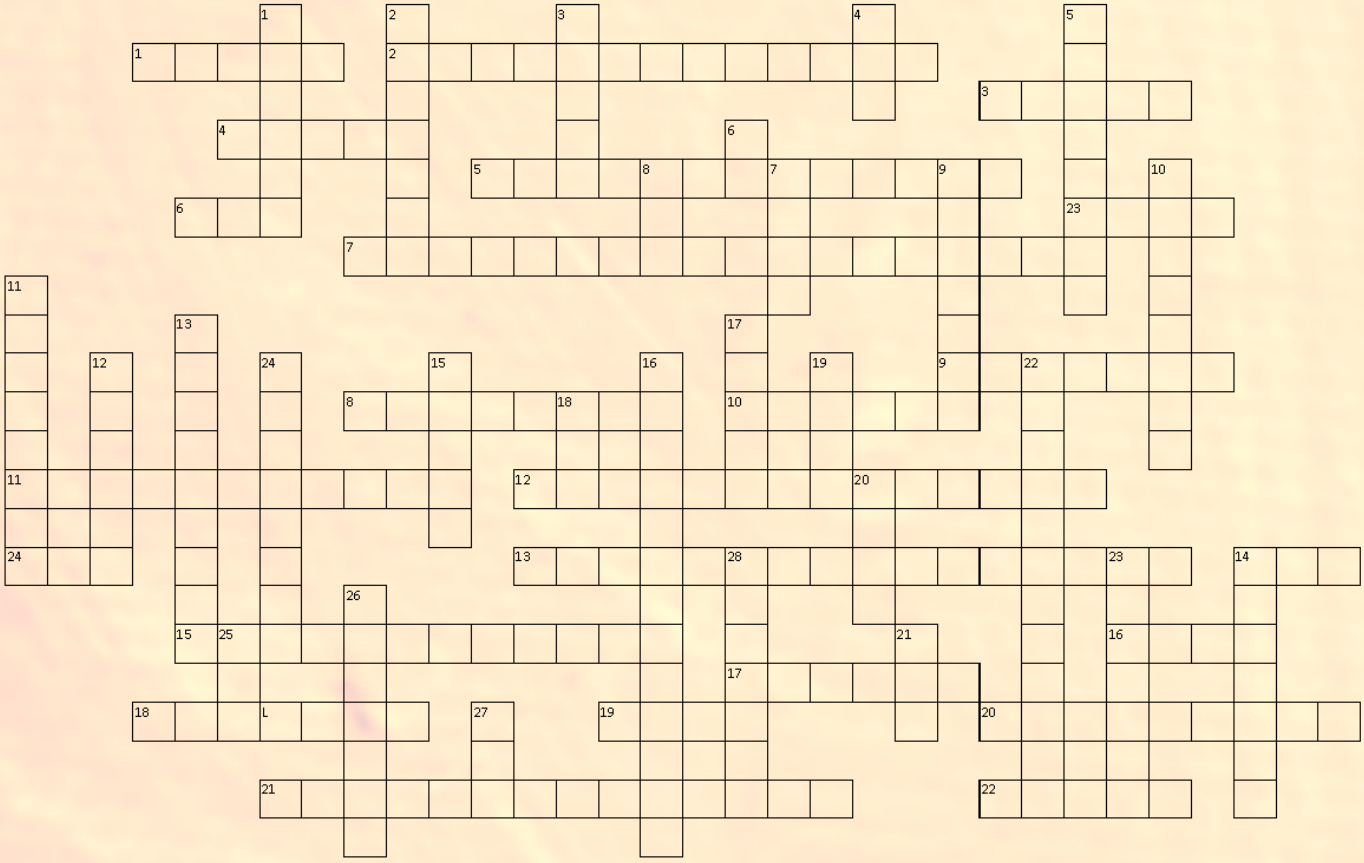

Vandret	**Lodret**
1. Modsat konsonant **2.** Udveksling af budskaber, meddelelser og/eller informationer mellem mennesker **3.** Københavns Universitets intranet **4.** Skrifttegn **5.** Funktion i bl.a. Teams og Zoom der muliggør opdeling af deltagerne i forskellige grupperum **6.** Farven på Gyldendals Ordbøger **7.** Under coronakrisen blev alle kurser omlagt til ____ **8.** Udsagn som bruges til lykønskninger **9.** Microsoft-program som bruges af mange studerende til notetagning **10.** Samtale **11.** Socialt samspil **12.** Analytisk tilgang til at undersøge kommunikativ adfærd mellem mennesker **13.** To ord der beskriver det fænomen, som sprogpsykologi undersøger **14.** Referencesystem til ordning af litteraturlister og tekstreferencer **15.** Det fulde navn på psykolog hvis teori tager udgangspunkt i tankestrømme **16.** Uformelt synonym for "nej" **17.** Efternavnet på psykolog hvis fornavn er Jerome **18.** Variant af et nationalsprog der tales på en bestemt egn **19.** År 2010-2020 **20.** Efternavnet på psykolog der bl.a. beskæftiger sig med sammenlignende psykologi **21.** Sprogpsykologi består af forholdet mellem psykologi og ___ **22.** Mundtligt, kropsligt eller skriftligt udtryk for anerkendelse af tilstedeværelsen af en eller flere personer **23.** Adjektiv der beskriver sproglyd udtalt gennem munden **24.** Kropssprog som tegn på bekræftelse	**1.** Numeralier **2.** Mundtlig eller skriftlig prøve der aflægges som afslutning på et undervisningsforløb **3.** At tale utydeligt eller dæmpet **4.** Lydord brugt om hunde **5.** Studiet af sproglyde og deres funktioner **6.** Forkortelse for økonomisk uddannelsesstøtte **7.** Ord eller udtryk med en fastlagt teknisk definition **8.** Modalverbum **9.** Enetale, dvs. tale som ikke henvender sig til andre **10.** Fortælling **11.** Temaet for denne udgivelse af Spindet **12.** Kropsbevægelser som man kan ledsage sin tale med **13.** Kvalitativ dataindsamlingsmetode **14.** Københavns Universitets digitale læringsplatform **15.** Uhøjtideligt sprogbrug der ofte indebærer nye ord **16.** Det at forstå og forklare andres og egen adfærd ud fra mentale tilstande **17.** En multi___ analyse ser på alle de tegn, der udgør den sociale sammenhæng **18.** Det humanistiske fakultet **19.** Materiale indsamlet i forbindelse med en undersøgelse **20.** Sprogpsykologis institut **21.** Digital portal til fremsøgning af tekstmateriale **22.** Erkendelsesteori **23.** Studiet af sætningsdannelse **24.** Udtryk for antallet af coronatilfælde der ikke registreres/ikke indgår i statistikken **25.** Engelsk forkortelse for fortolkende fænomenologisk analyse **26.** Sammenhæng af artikulationer der tilsammen henviser til en bestemt måde at italesætte et fænomen på **27.** Vygotskys fornavn **28.** Sprog talt i Serbien

POSITIONER I SORG

Christina Fogtmann & Mai-Britt Guldin

Subjektpositioner, positionering og subjektivitet

Når Spindets redaktion udpeger 'position' som tema, giver det os anledning til at se på begreberne *subjektposition* og *positionering*, som vi blev bekendt med for mere end tre årtier siden gennem den diskursive psykologi[1]. Begreberne var interessante: I en søgen efter at begribe hvordan mennesker i interaktion påvirker og forstår hinanden og sig selv, tilbød de et perspektiv hvor psykologiske processer kunne undersøges som sproglige og interaktionelle. *Subjektpositioner*, der stammer fra Althussers marxistiske teori, er bærende i den diskursive psykologi. Begrebet udpeger at mennesker indskrives i bestemte positioner gennem interaktionelle handlinger. Disse positioner erfarer de verden fra, og positionerne giver dem bestemte handlemuligheder og udelukker andre. I 1990 skrev psykologerne Bronwyn Davies og Rom Harré den programmatiske artikel 'The discursive production of selves'. I den blev de konstante interaktionelle *positioneringer*, der er styret af sociale og institutionelle bevægelser, betragtet som netop det: en diskursiv produktion af selver (Davies and Harré 1990). Menneskets subjektivitet blev dermed set som en størrelse der skabes som en konsekvens af løbende positioneringer og tilgængelige subjektpositioner. Mens mennesket således blev indlejret i historiske, sociale og interpersonelle kontekster, skete der imidlertid det at dets kompleksitet som oplevende, følende og vælgende væsen næsten forsvandt. Det der for os var det kernepsykologiske, gled ud, blev reduceret til sprog.

Wendy Hollway var en af de teoretikere der tydeligt pegede på konsekvenserne af den diskursive vending i psykologien (Hollway 2011). Hun argumenterede for at vi godt kan fastholde hvordan sprog og interaktion har betydning for forståelsen af mennesker og deres ageren, samtidig med at vi inddrager aspekter der handler om menneskets oplevelser og motivation. Konkret foreslog Hollway psykoanalysen som den teoretiske ramme som disse aspekter kunne forstås i forhold til. Det førte til en mere nuanceret forståelse af positioneringsprocesserne og dermed hvilke subjektpositioner mennesker investerer i.

"I den resterende del af denne artikel vil vi foreslå at subjektpositioner og positioneringer kan bidrage til at forstå sorg som noget der ikke kun udspiller sig i men i høj grad også mellem mennesker."

Det centrale for denne artikel er ikke Hollways konkrete forslag om at inddrage psykoanalysen som forståelsesramme. Det centrale er snarere at fremskrive det udgangspunkt vi deler med Hollway: i interaktioner positioneres mennesker ikke blot passivt, på baggrund af sociale kræfter, i tilgængelige subjektpositioner som definerer deres subjektivitet. Subjektivitet udgøres af mere end tilgængelige subjektpositioner. Det betyder bl.a. at de handle-, tænke- og følemåder som givne subjektpositioner foreskriver, ikke nødvendigvis er nogen der bliver optaget af subjektet mens det lader sig positionere.

[1] Diskursive psykologi er en samlebetegnelse for en retning der opstod inden for psykologien som en reaktion mod eksisterende psykologiske teoriers forståelsesrammer.

Subjektet smelter ikke nødvendigvis sammen med den subjektposition det tilbydes. Det kan have selvstændige følelser og måder at forstå verden på som subjektpositionen ikke gør det muligt at rumme, udtrykke og forholde sig til. Vores udgangspunkt er hermed at positioneringer foregår. Vi tilskriver hinanden bestemte subjektpositioner når vi interagerer, men positioneringerne sameksisterer med den forståelse at mennesker oplever og erfarer som andet og mere end det subjektpositionen tilbyder (Fogtmann 2002); (Fogtmann 2007). Dette udgangspunkt vil vi nu tage med ind i den forskning vi har indledt et samarbejde om, nemlig forskning om sorg i samtaler og relationer. Vi interesserer os for sorg som et interpersonelt anliggende. Vi ønsker at belyse og forstå hvordan mennesker i sorg kan opnå sorglindring gennem samtaler og møder med andre mennesker.

I den resterende del af denne artikel vil vi foreslå at subjektpositioner og positioneringer kan bidrage til at forstå sorg som noget der ikke kun udspiller sig *i* men i høj grad også *mellem* mennesker. Med det udgangspunkt vi skitserede ovenfor om forholdet mellem subjektpositioner og subjektivitet, vil vi pege på hvordan sorglitteraturen viser at omverdenen tilsyneladende positionerer sørgende på måder der besværliggør deres sorgproces. Vi vil derefter foreslå en udvidelse af den måde sorg i relationer undersøges på, og vi vil foreslå at udvidelsen gøres på to måder: Hvis vi vil begribe hvordan sørgende kan opleve lindring gennem interaktioner med andre, skal vi for det første supplere eksisterende sorgstudier med interaktionelle undersøgelser der kan tydeliggøre hvordan positioneringer helt konkret foregår i en sorgkontekst. For det andet skal vi supplere det eksisterende fokus på positionering af sørgende med et fokus på sørgendes positioneringer af andre.

Sorg som en interpersonel proces - regler, pligter og rettigheder for sørgende

Freud og Bowlby betragtede med deres psykoanalytiske udgangspunkt sorgarbejde som en intrapsykologisk proces. For Freud bestod sorgarbejdet i at frigøre sig fra den energi der var i båndet til den afdøde, mens det ifølge Bowlby handlede om at reorganisere tilknytningen til den afdøde (Bagger Clausen 2019). Sorgens interpersonelle element udstrakte sig således udelukkende til forholdet til den afdøde. Denne forståelse af sorg som en intrapsykologisk proces er blevet udfordret, bl.a. af et socialkonstruktionistisk perspektiv (Mogensen 2019). Med dette betragtes sorg som en interpersonel proces hvor det er de nulevende andre i den efterladtes omverden der bliver betydende for sorgarbejdet.

"Har den 80-årige, der mister sin mand, samme adgang til at udtrykke sorg, som den 35-årige kvinde, der mister sin mand?" (Mogensen 2019: 101)"

I den socialkonstruktionistiske tilgang til sorg er det beskrevet at særlige kulturelt bestemte *følelsesregler* gør sig gældende for sørgende (Averill and Nunley 1993). Reglerne definerer bl.a. nogle adgangsbetingelser ('entry requirements') der understreger at adgangen til at være sørgende afhænger af flere forhold, herunder bl.a. relationen til den afdøde. Med udgangspunkt i Averill og

Nunley stiller Mogensen (2019) bl.a. følgende spørgsmål i sin redegørelse for betingelserne: "Hvis man for eksempel har en stedfar, der er død, er man da som papbarn tildelt samme adgang til sorgen, som for eksempel det biologiske barn, der har kendt faren længere? … Har den 80-årige, der mister sin mand, samme adgang til at udtrykke sorg, som den 35-årige kvinde, der mister sin mand?" (Mogensen 2019: 101). Vi antager at spørgsmålene også for læseren fremstår næsten retoriske, og vi vil mene at de får denne karakter fordi de aktualiserer nogle uudtalte men genkendelige og gældende betingelser – et gældende sorghierarki. Der er mao. forskel på hvor sørgende vi må være, og det afhænger af hvem vi har mistet. Averill og Nunley påpeger endvidere at der er særlige forventninger til den sørgende, herunder båder restriktioner og forpligtelser der regulerer den sørgendes adfærd. Om disse skriver Mogensen: "Den efterladte må … hverken optræde for glad, ligeglad, for vred eller for affektflad. Den efterladte balancerer mellem disse restriktioner. Samtidig med restriktionerne ligger der nogle forpligtelser, hvor den efterladte for eksempel forventes at udføre passende sorgadfærd, at besøge kirkegården, at samle familien på afdødes mærkedage og lignende." (Mogensen 2019: 102). At sørgende på den ene side skal gives adgang til sorg, og at de på den anden side forventes at opføre sig på bestemte måder, kan samles i begreberne *sørgeret* og *sørgepligt* (Mogensen 2019). Sørgende forventes altså at føle og agere i forhold til den sørgeret og den sørgepligt de tilskrives.

I denne socialkonstruktionistiske tilgang til sorg foreslår vi at inddrage begreberne om subjektpositioner og positionering: som sørgende tilskrives og indtræder man i interaktionelle subjektpositioner[2] hvor bestemte følelsesregler, pligter og rettigheder gør sig gældende. De beskrevne betingelser, regler og pligter må altså manifestere sig i sørgendes møder med andre mennesker. Hvis vi vil blive klogere på sorg som en interpersonel proces, kan vi undersøge hvordan denne manifestation foregår i sørgendes interaktioner.

I den eksisterende litteratur undersøges sorg i samtaler og relationer ikke gennem faktiske interaktioner som sørgende indgår i. Sorg i relationer undersøges på baggrund af interview hvor sørgende, eller personer i den sørgendes netværk, fortæller om deres oplevelser og erfaringer med at mødes og samtale. Data i den eksisterende litteratur giver os dermed ikke anledning til at foretage analyser af sørgendes positioneringer som de udspiller sig i samtaler. I det følgende vil vi alligevel inddrage positioneringstanken i forhold til eksisterende studier. Vi vil herigennem vise hvordan sørgende tilsyneladende kan opleve at de måder de positioneres på, ikke understøtter sørgendes faktiske behov, og dermed at sorgprocessen kompliceres.

Netværkets positionering af den sørgende som betydende for sorgarbejdet

Inden for sorgforskningen findes teorier om og studier i social støtte ('social support'). Nogle af disse studier tydeliggør hvordan omverdenen kan bidrage til at komplicere den sørgendes sorgarbejde. I et studie baseret på 22 interviews med forældre der mistede børn ved terror-angrebet i Norge i 2011 (Dyregrov, Kristensen et al. (2018)), viste et fremtrædende tema sig at være 'a non-matching understanding of time'. Sørgende oplevede en enorm støtte umiddelbart efter terrorangrebet, men støtten forsvandt efter få måneder til et halvt år. Forfatterne skriver:

[2] Averil & Nunley taler ikke om *positioner* men om *roller*. Vi foreslår her begrebet position da det, som påpeget af Davies & Harré (1990), gør det muligt at give opmærksomhed til interaktionelle møders dynamiske karakter og de skiftende positioneringer der kan foregå.

"As time passed, this differing perception of time gradually made it harder for the bereaved to open up and to air their thoughts and feelings or to simply talk frankly about their day-to-day experience if people asked. It then became more difficult to describe their pain and longing after several months, not to mention years, as the bereaved individuals' social networks obviously expected things to be better. This lack of understanding led the bereaved to endeavor to live up to the expectations of their network, despite their true feelings." (Dyregrov et al. 2018: 7f).

Sørgende har således erfaret at de efter en periode ikke er blevet tildelt samme subjektposition som de umiddelbart blev tildelt da de først mistede deres børn; efter få måneder fik de i samtaler ikke længere mulighed for at fortælle om deres oplevelser og sorg. Temaet 'a non-macthing understanding of time' kan altså siges at referere til at de sørgendes samtalemæssige muligheder i de tilgængelige subjektpositioner ikke stemte overens med de sørgendes behov i samtalen. For at indpasse sig i positionen undertrykte sørgende deres følelser. Eksemplet tydeliggør hvor tvingende positioneringer kan opleves. Men det tydeliggør også at det får konsekvenser for sorgarbejdet, når der ikke er overensstemmelse mellem den sørgende behov og de muligheder den sørgende tildeles i samtaler. Når sørgende agerer i overensstemmelse med deres tildelte positions bestemmelser, kan de opleve at de ikke er autentiske i deres sorg. De svigter deres selvstændige oplevelse, og en konsekvens af dette kan være social tilbagetrækning (Smith, Wild et al. 2020), og et fravær af sorglindring i mødet med andre.

Esben Kjær, der er forfatter til bogen 'Min usynlige søn – kunsten at leve med dine døde resten af livet,' har bl.a. den erfaring og det budskab at omverdenen ikke er der for de efterladte: 'de afdøde ties ihjel og de efterladte bliver frosset ud' (Kjær 2019). Dybt dedikeret og engageret fortæller han om sin egen og andre efterladtes oplevelser af at møde en omverden der svigter og ikke hjælper den efterladte med at bære det ubærlige. Kjærs projekt kan læses som en dyb problematisering af de samfundsskabte subjektpositioner omverdenen tildeler sørgende. Løsningen, foreslår Kjær, er en kodificering af regler, ritualer og sociale konventioner, ' "…vi har brug for at udvikle færdselsregler for, hvordan vi opfører os over for hinanden, når døden kommer." (Kjær 2019: 127). Hans løsning kan hermed ses som et forslag om at redefinere de socialt skabte og motiverede positioner, og den konkrethed han efterspørger, kan forstås som et ønske om at udpege og præcisere hvordan den interaktionelle positionering af sørgende bør foregå.

En udvidelse af den eksisterende sorgforskning – en undersøgelse af sørgendes interaktioner

Når sorg gøres til en interpersonel proces, bliver det relevant at give mennesker omkring sørgende et medansvar i sorgprocessen. Det kan indebære at give dem en bevidsthed om uudsagte, men gældende, følelsesregler og tildelinger af sørgeret og sørgepligt, som fx Esben Kjær gør det. Vi kan imidlertid gøre mere end at udpege et medansvar og gøre opmærksom på gældende følelsesregler. Vi kan forsøge at præcisere hvordan disse følelsesregler udspiller sig i interaktion mellem sørgende, og vi kan udpege interaktionelle fænomener der bidrager til at skabe lindring i sørgendes møder og samtaler med andre. Hvis vi for alvor skal begribe sorg som en interpersonel proces, foreslår vi derfor at eksisterende undersøgelser i sorgforskningen suppleres med interaktionsanalytiske studier af hvordan positioneringer faktisk foregår i interaktioner med sørgende.

Den norske sorgforsker Kari Dyregrov synes at foreslå noget lignende (Dyregrov, Kristensen et al. 2018). Hun diskuterer hvorfor eksisterende studier ikke entydigt har kunnet vise den sociale støttes betydning for sorgprocessen, og hun mener det skyldes den måde social støtte indtil nu er blevet undersøgt på. Social støtte er nemlig blevet

målt i kvantitative termer, og man har ikke set på selve den sociale og interaktionelle proces der udfolder mellem den sørgende og dennes netværk. I stedet er nogle faste mål antaget og undersøgt som afgørende for effekten af social støtte, fx alder og køn på mennesker i den sørgendes netværk og relationen mellem netværksmedlemmerne og den sørgende. Det er et problem ifølge Dyregrov, og hun skriver følgelig: "Hence, increased research attention should be directed towards the interactive processes between the providers and recipients of the social support essential for theory development." (Dyregrov 2004). Dyregrov inddrager således også kvalitative interview i sine studier med både sørgende og relationer i netværket, og på baggrund af disse udpeger hun parternes erfaringer med og oplevelser af interaktioner. Det er et af disse studier der henvises til ovenfor. Dyregrov inddrager endvidere kommunikationsteoretiske aspekter i sine refleksioner over betydningen af den interaktionelle proces, men hun stopper her. Vores forslag er at gå skridtet videre og analysere faktiske interaktioner mellem sørgende.

I øjeblikket følger vi en sorggruppe i Kræftens Bekæmpelse, og gennem optagelser af sorggruppemøderne undersøger vi hvad der foregår i samtalerne mellem de sørgende og mellem de sørgende og sorggruppelederne. Interaktionerne i sorggruppen muliggør en dynamisk undersøgelse af hvordan sørgende løbende tildeles bestemte subjektpositioner og indtræder i eller reagerer på disse positioner.

Vi vil afrunde denne artikel med at foreslå endnu en udvidelse der ligger i oplagt forlængelse af vores første forslag. Når vi begynder at undersøge hvordan mennesker omkring sørgende indgår i interaktioner med sørgende, skal vi også sætte fokus på sørgendes måder at møde netværket på. Vi undersøger dermed også de positioneringer sørgende interaktionelt foretager i mødet med vigtige andre – og ikke kun hvordan sørgende positioneres af andre. Vores forslag kan måske umiddelbart virke kontroversielt. Det er imidlertid ikke et forsøg på at flytte eller fratage netværket et ansvar i den sørgendes proces, men snarere at tildele den sørgende en medbestemmelse. Det er et forsøg på at indfange følgende: Hvis sorgprocesser er interpersonelle og kan forstås i forhold til de subjektpositioner sociale aktører tildeler hinanden, så må vi også give opmærksomhed til den positionering der foregår *fra* sørgende *af* netværket. Sorgens interpersonalitet er dobbeltsidig, og menneskers positioneringer af hinanden er gensidig. Interaktionen går aldrig kun den ene vej. Hvis vi vil begribe sorg som en interpersonel proces, må vi også rette fokus mod de positioneringer sørgende foretager af deres netværk og vigtige andre. Vi håber at denne nye anskuelse kan give adgang til en dybere forståelse af interaktioner og positioneringer i sorgprocessen.

Referencer

Averill, J. R. and E. P. Nunley (1993). Grief as an emotion and as a disease: A social-constructionist perspective. Handbook of bereavement: Theory, research, and intervention. New York, NY, US, Cambridge University Press: 77-90.

Bagger Clausen, L. (2019). At dele tabet af en elsket. En interaktionel analyse af en sorggruppe for voksne efterladte. Master, Københavns Universitet.

Davies, B. and R. Harré (1990). "Positioning: The Discursive Production of Selves." Journal for the theory of social behaviour **20**(1): 43-63.

Dyregrov, K. (2004). "Micro-sociological analysis of social support following traumatic bereavement: Unhelpful and avoidant responses from the community." Omega-Journal of Death and Dying **48**(1): 23-44.

Dyregrov, K., P. Kristensen and A. Dyregrov (2018). "A Relational Perspective on Social Support Between Bereaved and Their Networks After Terror: A Qualitative Study." Global qualitative nursing research **5**: 2333393618792076-2333393618792076.

Fogtmann, C. (2002). "Subjektet i Hallidays funktionelle grammatik." NyS, Nydanske Sprogstudier **29**(29).

Fogtmann, C. (2007). Samtaler med politiet. Interaktionsanalytiske studier af sprogtestning i danske naturalisationssamtaler. PhD, University of Copenhagen.

Hollway, W. (2011). Through discursive psychology to a psycho-social approach Social psychology: the turn to discourse. N. a. D. Bozatzis. Athens, Metaixmio: 209–240.

Kjær, E. (2019). Hvorfor løber omverdebeb væk fra de efterladte? Giv sorgen Ord. M. H. G.

Jacobsen, Mai-Britt; Busch, Christian Juul. Bosnia & Herzegovina, Munksgaard: 113-129.
Mogensen, J. R. (2019). Sorg er noget, vi giver til hinanden - et socialkonstruktionistisk perspektiv. Giv sorgen ord. M. H. G. Jacobsen, Mai-Britt; Busch, Christian Juul. Bosnia & Herzegovina, Munksgaard: 95-111.

Smith, K. V., J. Wild and A. Ehlers (2020). "The Masking of Mourning: Social Disconnection After Bereavement and Its Role in Psychological Distress." Clinical Psychological Science **8**(3): 464-476.

POSITIONER I EN CORONATID

Annika Munch Pedersen

Okay, lad os lige være ærlige her. Har vi ikke alle inden for det seneste års tid prøvet at føle os en lille smule som *the bad guy*, når vi i vores travlhed kommer til at møve lidt for tæt på et fremmed menneske i et forsøg på at komme hurtigt forbi? Eller når det engang imellem lige glipper med at spritte hænder på vej ind i butikken, fordi "jeg orker sgu ikke at lugte af tequila lige nu"? Man kigger sig febrilsk omkring for at se, om nogen opdagede, at man gjorde sin entré uden at give spritpumpen et tryk først. Jep, det er *the guilty corona move*. Men hvis vi nu prøver at vende den om... Har vi ikke også alle prøvet at føle os en anelse utilpas i en lang kø af mennesker ved kassen i Netto? Tænkt at ham bagved da godt lige kunne træde et enkelt skridt tilbage? Har vi ikke alle prøvet at føle os en lille smule krænket, men samtidig også med en bevidsthed om, at det af og til måske er os selv, der kommer til at krænke andre? Jeg ved i hvert fald, at jeg kender til begge poler.

Corona præger os alle forskelligt. Måske er man fysisk ramt af smitten. Måske er man psykisk påvirket af frygt for smitten. Måske er man ingen af delene. Men én ting har vi alle til fælles: Vi er alle blevet præsenteret for nye elementer af hverdagen, som vi er tvunget til at forholde os til. Nye omgangsformer, nye spilleregler, nye måder at være sociale væsener på. Vi skal lære at positionere os anderledes ift. hinanden, end vi er vant til. Vi skal skabe en ny normal. Og hvordan gør vi egentlig det? Corona har på mange måder gjort vores sociale spilleregler endnu mere uklare og svære at afkode, fordi vi alle har forskellige forhold til det. En person, der frygter smitten, vil have en anden opfattelse af, hvad der er acceptabel adfærd end en person, der ikke i samme grad frygter smitten.

Så hvordan ved vi efterhånden, hvad vi kan tillade os at gøre i det offentlige rum uden at komme til at overtræde hinandens personlige grænser? Hvordan forholder vi os til andres adfærd? Hvad tænker vi om vores egen adfærd? Hvordan reagerer vi, hvis vi oplever, at vores grænser overtrædes? De spørgsmål har jeg været interesseret i at få svar på. Derfor har jeg spurgt folk omkring mig og har taget nogle af deres svar med i artiklen her.

Goffman: territoriale krænkelser

En interessant tilgang til dette emne er Erving Goffmans teoretiske blik på socialt liv i det offentlige rum. Goffman beskæftiger sig bl.a. med forskellige former for territorier, der er tilknyttet selvet. Et af territorierne defineres som "det personlige rum", hvilket forstås som den luft, der omgiver en person, og som på den måde etablerer et slags rum. Indtrængen på en andens personlige rum kan for vedkommende føles som at blive trådt for nær, hvilket kan vække ubehag. På den måde kan man altså komme til at overskride hinandens grænser og krænke hinanden (Goffman, 2004). Ud fra Goffmans perspektiv på territoriale rum, krænkelser og social interaktion vil jeg i denne artikel tage et blik på coronaretningslinjerne, samt hvordan vi

mennesker positionerer os i det offentlige rum under coronapandemien.

Kroppens placering

For det første kan en indtrængende krænkelse opstå gennem kropslig placering, forstået på den måde at kroppen placeres et sted, der kan opleves som indtrængende ift. et territorium, som en anden har fordring på (Goffman, 2004). Dette aspekt af territoriale krænkelser er særdeles relevant i den aktuelle coronasituation, fordi det kaster lys over den problematik, der opstår, når den kropslige afstand ikke er stor nok. Vi kender alle anbefalingerne: **hold afstand og bed andre om at tage hensyn.** I den forbindelse siger en af mine informanter: "Hvis jeg sidder i et tomt tog, og en person sætter sig lige over for mig, vil jeg reagere ved at rykke mig." Udtalelsen illustrerer Goffmans pointe om, at en person typisk vil trække sig, hvis vedkommendes personlige rum overskrides (Goffman, 2004). På den måde opfylder udtalelsen fint den første del af retningslinjen om at holde afstand. Så langt så godt. Men hvad så med den anden del, der opfordrer til at bede andre om at tage hensyn? Hvor gode er vi til det? Hvorfor vil vi hellere flytte os i stedet for at påtale andres indtrængen? En del af forklaringen kan muligvis findes i Goffmans pointe om, at en person i mødet med andre giver en definition af situationen gennem sin adfærd. Hvis der i interaktionen sker forstyrrende ting, som strider imod denne definition, kan disse gøre interaktionen pinlig og ubehagelig. Det kan ske ved, at mennesker kan komme til at fejlbedømme interaktionelle situationer. Ifølge Goffman medfører dette en følelse af skam, der kan defineres som et tab af ansigt. For at undgå pinlige situationer og tab af ansigt vil mennesker typisk tage forebyggende tiltag i brug. Det gøres bl.a. gennem det, som Goffman betegner som afværgende tiltag, hvilket defineres ved et forsøg på at redde en andens ansigt og værne om deres definition af situationen (Goffman, 1992). Hertil siger en af mine informanter: "Jeg tror, at jeg selv ville prøve at flytte mig fra situationen, hvis nogen kom for tæt på, da jeg ikke har lyst til at politisere andre. Jeg tror i bund og grund, det handler om, at man til dels er bange for at konfrontere andre med noget ubehageligt. Samtidig tror jeg også, at det handler om at være bange for at blive en politimand, der står med en løftet pegefinger over for andres opførsel." Af udsagnet kan der tolkes, at frygten for "at konfrontere andre med noget ubehageligt" og for "at blive en politimand, der står med en løftet pegefinger" er et udtryk for et forsøg på at redde andres ansigt og bevare definitionen af situationen. Ved at undgå at konfrontere andre med deres adfærd kan man altså slippe for en pinlig eller ubehagelig situation. At trække sig fra situationen, når ens personlige rum overskrides, kan således forstås som et afværgende tiltag, som vi mennesker kan tage i brug for at opretholde det sociale samværssystem.

Kroppens efterladenskaber

Den nok mest oplagte form for territoriale krænkelse i en coronasammenhæng er den, der sker gennem kroppens efterladenskaber. Det giver måske lidt sig selv. Corona er en dråbebåren virus. Spyt og snot er en del af kroppens efterladenskaber, som indeholder dråber, der kan overføre smitte. Også denne krænkelse kan forstås i relation til retningslinjerne: **host og nys i ærmet.** Og det gør vi selvfølgelig. Ikke? Alligevel kan jeg personligt ikke sige mig fri for, at der indsniger sig en lille snert af skam og en frygt for at blive overbegloet af dømmende blikke. En af mine informanter beskriver det således: "Når jeg nyser eller hoster i offentligheden, kigger jeg rundt for at se, om andre reagerer. Jeg er bekymret for, at andre skal føle sig utrygge. Der er ikke nogen, der siger noget, men nogle gange tager folk da lidt afstand." At kigge sig omkring for at se andres reaktion og bekymre sig for, om andre føler sig utrygge kan forstås som et udtryk for, at et nys i offentligheden for nogle kan opleves som en territorial krænkelse gennem kroppens efterladenskaber. Citatet er endnu et eksempel

på, at afværgende tiltag tages i brug for at redde hinandens ansigter. At folk trækker sig indikerer, at kroppens efterladenskaber overskrider deres personlige rum. Imidlertid oplever informanten ikke, at folk påtaler situationen, hvilket ud fra Goffmans orientering kan forstås som et forsøg på at forebygge en ubehagelig situation og undgå et ansigtstab.

Kropslig berøring

Den tredje og sidste form for krænkelse, som jeg vil belyse i artiklen, opstår gennem kropslig berøring (Goffman, 2004). Endnu en type krænkelse der kan relateres til retningslinjerne: **undgå håndtryk, kindkys og kram – begræns den fysiske kontakt.** Også i denne forbindelse har corona gjort vores sociale spilleregler endnu sværere at afkode. Hvordan hilser vi på hinanden? Hvor går grænsen for, hvem vi krammer, og hvem der får den famøse coronaalbue? Albuen er netop en af de kropsdele, som Goffman fremhæver. Ifølge ham "[…] er albuen en del af kroppen der ikke er særlig sårbar over for forurening […] Derfor kan man i vores samfund bruge albuerne som afstandsstykker, eftersom albuerne er en legemsdel der ikke rigtig kan krænke eller blive krænket" (Goffman, 2004, s. 180). Med dette for øje giver det i min optik enormt god mening, at albuen i vores coronahverdag opfattes som en legitim måde at hilse på. Albuen kan ikke krænke. Albuen er *the safe way to go*. Temaet omkring kropslig berøring belyses af en af mine informanter på følgende vis: "Håndtryk har jeg ikke givet siden før corona. Det passer mig fint. Jeg savner lidt at kramme og gør det så alligevel, hvis jeg fornemmer, at den anden har det ligesådan." Informanten siger, at hun krammer, hvis hun fornemmer, at begge parter er enige om det. Ud fra Goffmans orientering kan der af ytringen tolkes, at begge parter gennem deres optræden tilkendegiver og skaber enighed om deres fælles definitioner af situationen. Omvendt tror jeg ikke, at jeg kun taler på mine egne vegne, når jeg hævder, at de fleste af os har prøvet at stå i en småakavet situation, hvor der er forskellige opfattelser af, hvordan der hilses på hinanden i. Du kan godt se scenariet for dig, ikke?

Den ene part lægger an til et kram, og den anden part lægger en til en coronaalbue. Det er i sådan en situation, at vores egen definition af situationen forstyrres ved, at en anden person har en anderledes definition. Goffman påpeger, at når en person implicit eller eksplicit har defineret sig selv på en bestemt måde, gør vedkommende samtidig moralsk krav på, at andre behandler vedkommende på denne måde (Goffman, 1992). Hermed forstås, at hvis en person har defineret en coronasituation på én måde, og en anden kommer til at fejlbedømme denne persons definition, vil forstyrrelsen i interaktionen medføre tab af ansigt og en pinlig situation.

Med ovenstående for øje vil jeg vove den påstand, at en fælles forståelse for, hvordan vi positionerer os ift. hinanden er afgørende for ikke at komme til at krænke hinanden. Når det så er sagt, er det nok noget nær umuligt at undgå at komme til at overtræde hinandens personlige rum af og til. Vi kan alle komme til at føle os krænket. Og vi kan alle komme til at optræde krænkende. Vi indtager begge positioner. Især når vores sociale spilleregler står ekstra meget til forhandling i de her tider. Ud fra Goffmans teoretiske perspektiv kan der argumenteres for, at det territoriale rum er blevet endnu vigtigere for os mennesker nu, og derfor er risikoen for at komme til at krænke tilsvarende blevet større.

At holde afstand, hoste og nyse i ærmet samt undgå kropslig berøring kan med Goffmans perspektiv således anskues som måder, hvorpå vi mindsker risikoen for at komme til at overskride hinandens personlige rum i en corona-sammenhæng. Og det er da en god start. Lad os hylde vores fælles indsats. Lad os skåle på afstand og give hinanden en virtuel highfive. Lad os bære over med hinanden. Vi er alle bare mennesker. Og vi er stadig ved at lære, hvordan vi positionerer os på ny. Vi gør det alle så godt, vi kan, ikke?

Referencer

Goffman, Erving (1992): Vore rollespil i hverdagen
Goffman, Erving (2004): Selvets territorier

INSPIRATION FRA SPINDET

Lea Egelund Mortensen

Er du ved at blive bims af al den fritid, du går og kaster om dig og spilder væk som en anden tidmillionær, så kan du godt indstille din søgning! Her får du nemlig et par solide bud på sysler, der kan opsluge et par timer eller flere på spændende og samtidig fornuftig sprogpsykologisk vis.

Samtalekur

Hvis der er noget, man som sprogpsykologistuderende får beskæftiget sig en del med, så er det samtaler. Her bliver man bekendt med konversationsanalysen – eller bare CA – der ganske enkelt er arketypisk at arbejde med, men samtalen kan på mange, mange måder analyseres og granskes. Denne bog tager imidlertid hverken udgangspunkt i struktur eller specifikke analysetilgange, men i de tanker, som de interessante eksistenser Svend Brinkmann, Tor Nørretranders og Rane Willerslev bringer op i samtaler, der tager udgangspunkt i 'samtalen'. Nogle gange kan man mærke, hvor himmelråbende oplagt, det er at inkorporere sprogpsykologiens tilgange i deres samtaler – sådan så man har lyst til at bryde ind i samtalen: 'Det er jo det her fænomen eller den her teori, I stort set snakker om nu!' Bogen er komponeret af Frederik Lindhardt, som har fået nedfældet et udmærket tankemylder i en diskuterende og velovervejet bog. Og det *er* nemlig en samtalebog, så man kan forvente, at der ikke er et flow i en løbende fortælling – det er mere en struktureret tankestrøm, som sprogpsykologistuderende kender det fra William James. Har man ikke læst en samtalebog før, skal man måske derfor lige vænne sig til formatet.

Bogen har som følge heraf et essayistisk præg ved, at der tages flere argumenter op, der anskueliggør, hvad samtalen kan, og hvad samtalen måske ikke længere kan med udgangspunkt i den tid, vi lever i nu. Om samtalen kan siges, at dét at tale er noget andet end at snakke, og at vi bør tale mere og snakke mindre – der bør være mindre dagsorden i samtaler, hvor vi kan *blive ført* af samtalen og ikke *føre* samtalen. Denne erkendelse fokuserer altså overvejende på indholdet i samtaler samt samtalens vilkår og brug i en travl verden, hvor *alt* effektiviseres og alt 'overflødigt' skæres fra. Andre af herrernes erkendelser fokuserer i højere grad på positionering i samtaler både ift. hvem, der siger hvad til hvem, og dét at være villig til at flytte sig i en debat.

Gennem bogen kan du nemt komme til at få op til flere indfald, der lader dig inspirere til spændende opgaver og generelt et bredere perspektiv på noget, sprogpsykologistuderende arbejder meget i detaljen med. Læsningen skaber en velsignet balance mellem fritidslæsning og universitetsrelateret læreproces, hvorfor den er en klar anbefaling!

Vil du gerne gennem inspirationsprocessen noget hurtigere, kan du også se et webinar med alle fire herrer, der taler om bogen og samtalen på zevio.com.

Brinkmanns briks

For at blive lidt i samme spor, lader vi inspirationen kredse om Svend Brinkmann lidt endnu, for her er endnu et godt bud på fornuftigt tidsfordriv. Brinkmann er professor i psykologi ved Aarhus Universitet og tager meget forskelligartede fænomener op i sine podcasts, som du også kan høre på P1 hver onsdag af knap en times varighed. Her kommer han ind på alskens emner inden for tidens herskende tendenser og idéer, såsom taler i krisetid, søvn og meningen med livet – han kommer altså vidt omkring, så der er utvivlsomt noget, der kan inspirere dig og gøre dig klogere – noget mere sprogpsykologisk end andet. Til hvert podcast har han inviteret fremtrædende personer med til en snak inden for det felt, der kastes under luppen.

Bl.a. er der en podcast, der hedder "Kvinde, Stå Fast", der spiller på titlen fra hans bog "Stå Fast", som udkom i 2014. Den handler i grove træk om, at nej-hatten er okay og endda fornuftig at tage på, og at man ikke behøver at følge med i nutidens evige omstilling og forandring hele tiden. I podcasten anskueliggøres det, at nogle har lettere ved eller er mere i sin ret til at sige 'nej' end andre, og måske har mænd lettere ved

at sige fra end kvinder. Denne refleksion lægger op til diskussion med hjælp fra f.eks. Goffman og hans teori om *face*, Sacks' *præferencebegreb*, Schutz' *common-sense*-begreb samt Garfinkels tilgang: "Start with familiar scenes and ask what can be done to make trouble" (Garfinkel 1967: 37). – og sikkert også en hel masse anden spændende teori og metode, som også kan belyse podcastens debat. Det samme gælder for episoden 'Selviscenesættelse', som trækker en del på sociologen Goffman, der også i udpræget grad kan vinkles kraftigt i en interessant sproglig retning. At Brinkmanns podcast lægger op til diskussion og refleksion, gælder for alle hans podcast – og om ikke andet, så er det nem stimulerende underholdning og inspiration på gå- eller cykelturen.

Referencer

Brinkmann, Svend, Lindhardt, Frederik, Nørretranders, Tor & Willerslev, Rane. 2020. *Samtalekur: Alt det, vi ikke kunne tale om*. People's Press.

Garfinkel, Harold. 1967. Studies of the routine grounds of everyday activities i *Studies in Ethnomethodology*. Polity Press. 35-75

POSITIONER I KLIMAFORANDRINGSDEBATTEN

Søren Beck Nielsen

Det er ikke uden grund at klimaforandring og manglende handling til at modvirke den suverænt topper listen over *World Economic Forums* femtende og aktuelle udgave af deres *Global Risk Report* (se evt.: https://www.weforum.org/reports/the-global-risks-report-2020). De globale konsekvenser af klimaforandring er så altomfattende at, ja selv aktuelle pandemier som vi kender lidt for godt for tiden, fremstår små og midlertidige. Som oplyste mennesker ved vi næsten allesammen godt at klimaforandringerne er menneskeskabte og kan standses hvis vi bare handler indgribende nok nu. Men der kan være langt fra erkendelse til handling, bl.a. fordi emnet fremstår så stort og abstrakt at det kan være svært helt at forstå; fordi erkendelsen medfører utryghed ('klimaangst'); og fordi implikationer af omlægning kan føles voldsomt indgribende. Erkendelsen og implikationerne er, som den tidligere vicepræsident i USA, Al Gore, omtalte dem, ubekvemme.

Erkendelsen af nødvendigheden af at nedbringe Co2 udledning og dermed begrænse klimaforandringer er bestemt også nået til Københavns Universitet. Der findes centre rundt omkring på universitet hvor forskere undersøger forskellige aspekter af problemstillingen, eksempelvis *Center for Makroøkologi, Evolution og Klima* (https://macroecology.ku.dk/dk/), *Center for Is og Klima* (https://www.isogklima.nbi.ku.dk), *Centre for Sustainability and Society* (https://susy.ku.dk). På det naturvidenskabelige fakultet kan man sågar som studerende tage en tværdisciplinær KA-grad (der bl.a. inkluderer fysisk, biologi, geografi og geologi) i *klimaforandringer* (se: https://studier.ku.dk/kandidat/klimaforandringer/). I det lys halter vi lidt efter på det humanistiske fakultet. Specifikt forekommer det oplagt og vigtigt at bruge vores sprogpsykologiske faglighed, integrationen af det sproglige og det psykologiske med fokus på forståelsesprocesser, til at adressere spørgsmål af stor relevans for klimakrisen. Nogle af spørgsmålene kan tage udgangspunkt i den sproglige dimension, eksempelvis hvordan information om klimaforandring formidles, modtages og debatteres (jf. Markowitz & Gluckian 2018). Andre kan tage udgangspunkt i den psykologiske dimension ved eksempelvis at undersøge individers forskellige strategier for at håndtere klimakrisen (Gifford 2011).

Der er konsensus om at det er uhyre vigtigt at klimaforandring diskuteres og debatteres som en forudsætning for overhovedet at kunne gøre noget ved det. Men vi mangler mig bekendt stadig nærgående empiriske undersøgelser af hvordan emnet debatteres og med hvilke implikationer. I det følgende vil jeg foretage et par små spadestik i den retning og bruge et af sprogpsykologiens redskaber, nemlig interaktionsanalyse, til at diskutere to ret forskellige slags positioner man finder i tv-transmitterede debatter om klimaforandring. Den første slags position handler om hvordan debattører positioneres/positionerer sig selv i forhold til problematikken. Den anden type position handler om i hvilken sekventiel position debattøren producerer sin ytring, og hvad denne position betyder for udsagnet. Jeg vil benytte nedslag fra *Debatten* med Clement Kjersgaard som vært som grundlag for analyserne. Udskrifterne er foretaget efter den konversationsanalytiske standard der søger at fange ikke bare *hvad* deltageren siger, men også *hvordan* vedkommende gør det (se Beck Nielsen 2012: 96-97).

Positioneringer i debatten

Positioneringer i debatten kan forstås på to måder: konkret og metaforisk. Alle der har set Debatten ved at deltagere er fysisk positioneret på to rækker der tilsammen danner en vinkel, og med Kjersgaard positioneret i midten til at orkestrere diskussioner:

Fig. 1

Har man set Debatten, vil man også vide at flankerne udgøres af repræsentanter for synspunkter der typisk identificeres med venstrefløjen og de borgerlige i det danske politiske landskab. Denne organisering behøver ikke nødvendigvis omhandle synspunkter rettet mod finanspolitiske spørgsmål. Billedet ovenfor er hentet fra en debat omkring *Black Friday* fænomenet hvor eksempelvis aktivisten Selma Montgomery (yderst til venstre på den venstre flanke) repræsenterer organisationen *Fridays for Future* (se evt. https://fridaysforfuture.org), og her argumenterer imod forbrugerisme, mens Peder Stedal (yderst til venstre på den højre flanke) er administrerende direktør i butikskæden *Elgiganten*, og her forsvarer Black Friday konceptet. Således nærmer vi os den metaforiske brug af begrebet position. Den handler selvfølgelig om at debattører, og måske i særdelshed værten, orienterer sig imod forskellige positioner (eller med en anden metafor: standpunkter) i diskussion om klimaforandringer og deres implikationer. Eksempelvis hvor sikre vi kan være på dem og at de nu også er menneskeskabte, hvor vigtigt det er handle akut for at begrænse dem, og hvad det økonomisk må koste samfundet og det enkelte individ at handle. Ofte finder vi udsagn på fra deltagere der indtager venstreflanken som italesætter omfangets alvor og behov for akut handling. Omvendt finder vi ofte udsagn der nedtoner problematikken på højre flanke, eksempelvis ved at sidestille den og/eller underordne den med andre problemstillinger, eller slå et slag for at 'det jo nok skal gå'. Sådanne positioneringer foranlediger Kjersgaard (K) i følgende hvor han først spørger klimaforskeren Sebastian Mernild (M) til hvor sikre vi kan vide os på den globale opvarmning, og dernæst spørger Mikkel Dencker (D), daværende MF for Dansk Folkeparti og klimaordfører, til hans tanker når han hører klimaforskerens udsigelser.

(1). Kampen om klimaet. 19:00-19:57

```
1. K:  Hvad er sandsynligheden for at dette her er er hvad skal vi
2.     sige <cy:klisk> eller går i: sig selv eller går over?
3. M:  Øh der er ingen tegn på at dette går i sig selv. Tendenserne
4.     siger at den arktiske havis (.) den vil være væk om sommeren et
5.     sted mellem 2030 og 2050.
6. K:  Mikkel Dencker hvad tænker du om det?
7. D:  Jamen det gør da indtryk når når folk som der er eksperter
8.     siger sådan nogle ting øh men jeg mener bare (.) jeg er så
9.     optimistisk anlagt så jeg mener faktisk at mange af de
10.    ting som vi er i gang med den teknologiske udvikling og de
11.    politiske initiativer der er taget tager jo netop højde for og
12.    sigter på at at gøre noget ved de her ting=vi har jo som
13.    ministeren lige sagde indgået en energiaftale som sigter efter
14.    at indfase meget mere vedvarende energi .h plus at at jeg synes
15.    at vi ser jo netop i de her år at den vedvarende falder mere
```

```
16.    og mere i pris og bliver konkurrencedygtig så inden for få
17.    år så vil den fossile energi jo bare blive betragtet som
18.    en- som dyr og gammeldags, så vil man bruge vedvarende energi i
19.    stedet for.
```

Med et svar som er bemærkelsesværdigt blottet for epistemisk nedtoning (jf. Heritage 2012), udfolder klimaforskeren de dystre udsigter i linje 3-5 for global opvarmning. Han gør det endvidere tydeligt at det ikke bare er noget han selv *mener*. Han præsenterer her årsager for hvorfor han svarer som han gør. Et nærmere blik viser eksempelvis at 'tendenserne' tilskrives agens, og at de ligefrem 'siger' noget i sig selv, nemlig at havisen er på vej til at forsvinde helt i sommerhalvårene. Merrild udtaler sig således ikke bare som forsker, han lader forskningen i sig selv komme til orde.

Omvendt forholder det sig når Mikkel Dencker efterfølgende forklarer hvilket indtryk denne prognose gør på ham. Man kunne næsten tale om Jane Austin'sk fornuft versus følelse. Et nyligt eksperimentelt studie har foreslået at optimistiske mennesker i højere grad end pessimistisk anlagte individer forbigår klimaforandringernes alvor; hypotesen bygger primært på nærgående studier der viser at optimister der læser informationsmateriale om klimaforandring, simpelthen ikke læser passager som skitserer alvorlige implikationer, særligt grundigt (Beattie et al. 2017). I dette tilfælde bliver fænomenet optimisme dog aktivt brugt som en retoriske ressource der modsvarer Merrilds udlægning. Endvidere danner benævnelsen af optimisme udgangspunkt for Denckers efterfølgende oplistning af tiltag som skal begrunde optimismen og implicit velsagtens fungerer som en slags *account* der med henvisning til *biologiske drivkræfter* retfærdiggør hvorfor Dencker ikke mener yderligere omstilling er nødvendig (se Scott & Lymann 1968: 49).

Således ser vi to meget forskellige debatpositioner repræsenteret i dette lille uddrag: et videnskabeligt, faktuelt og pessimistisk (*realistisk* er nok et mere dækkende udtryk!) ståsted over for et politisk, holdningsbaseret og optimistisk ståsted. I begge tilfælde inviterer værten deltagerne til selv at sige, hvad de ønsker vha. 'åbne' hv-spørgsmål. Men det er naturligvis ikke noget tilfælde, at Kjersgaard henvender sig til Dencker umiddelbart efter at have modtaget svaret fra Merrild. Her – og løbende i programmerne – sørger Kjersgaard dermed for at få disse forskellige positioner frem i lyset. Det er jo netop meningen med en debat.

Sekventielle positioner

'Sekventiel' er et lidt dyrt ord for rækkefølge. Men selvom det er dyrt, kan det betale sig at bruge det, for det er en teknisk term med en masse konversationsanalytisk indsigt tilknyttet (se evt. Schegloff 2007). Faktisk har vi allerede berørt fænomenet, for som sagt kommer begge de to ovennævnte positioneringer til udtryk i beslægtede kontekster, nemlig som svar på værtens spørgsmål. Sekventielt ville man kalde dette i *anden position*, dvs. som svar på spørgsmålet der indtager den første position i sådan et *turpar*. Helt basalt betinger sådanne positioner hinanden: et spørgsmål fordrer et svar og omvendt. Mangler en af delene, er denne mærkbart fraværende. I lidt finere detaljere udstikker spørgsmålet rammen for svarmuligheder fordi spørgsmål altid indrammer dagsordener, præsuppositioner og/eller svarpræferencer (jf. Heritage & Claymann 2010). I ovenstående uddrag stillede Kjersgaard eksempelvis Dencker et ret åbent hv-spørgsmål der giver ham mulighed for at svare frit. I den efterfølgende dialog skærper han sine spørgsmål:

(2). Kampen om klimaet. 19:57-21:23

```
 1. K: Du har jo sagt for nyligt Dencker da du blev interviewet af
 2.    Information omkring klimaforandring og så siger du .h jeg kan da
 3.    ikke u:delukke tesen om at de=>altså klimaforandringerne< er
 4.    menneskeskabte men så længe der er pålidelige forskere der siger
 5.    det ene og så nogle andre der siger det andet så føler jeg mig
 6.    ikke FULDstændig overbevist om at den ene forklaring er mere
 7.    rigtig end den anden (.) så handler det mere om trosspørgsmål
 8.    (.) og det synes jeg først og fremmest <hører til i en kirke og
 9.    ikke i politik>  (.) hvor er troselementet= hvor er
10.     trosspørgsmålet i det vi diskuterer her?
11. D:.h Jamen det jeg prøvede at sige den artikel det er at jeg
12.    synes tit at dette her emne øh bliver bliver vældig fanatisk
13.    altså at at det af mange bliver stillet op som at det eneste der
14.    findes det er menneskeskabte klimaforandringer øhhh vores
15.    klimaekspert lige før sagde at der er altså også og har altid
16.    været øh naturlig klimaforandring øh det tror jeg også der er
17.    her og nu men der er også menneskeskabte det er en kombination
18.    jeg kan bare ikke sætte tal på det er jeg ikke klog no(h)k til
19.    så derfor bliver det en tro [hvis man XXX
20. K:                             [Men vi læner os jo op ad
21.    videnskaben når vi behandler- når vi behandler øh kræft eller vi
22.    behandler hjertekar sygdomme eller vi bygger biler eller vi
23.    bygger broer så lytter vi til eksperterne Mikkel Dencker og så
24.    siger vi .h vi gør som I fortæller os <hvorfor skal vi ikke gøre
25.    det her?>
26. D:Det synes jeg også at vi skal gøre .h øh jeg=jeg bringer bare
27.    dette her synspunkt på banen at at der findes også noget der
28.    hedder naturlige klimaforandringer øh j- og jeg kan bare ikke
29.    som politiker øh dømme om det er (.) halvtreds halvtreds eller
30.    fire tyve halvfems ti derfor så: hvis man hopper over i den
31.    grøft og siger det er (.) hundrede procent (.) menneskeskabt så
32.    tror jeg det er et mere tyndt ((spørgsmål)).
```

Her er dialogen i højere grad båret frem af de kritiske spørgsmål som seere vil genkende som typiske for Kjersgaards måde at forvalte Debatten på. Der er stadig tale om hv-spørgsmål (snarere end polære ja/nej spørgsmål som tydeligere kan præferere et bestemt svar), men i begge tilfælde strammer værten alligevel skruen lidt mere.

Teknisk optræder der to turpar her: et spørgsmål i første position (linje 9-10, men med en ret lang forudgående deklarativ indledning), og et svar i anden position (linje 11-19); et yderligere spørgsmål i en ny første position (linje 24-25, igen med en lang forudgående deklarativ indledning), samt et svar igen i en ny anden position (linje 26-32). Naturligvis optræder en ytring i første position ikke ud af det blå. Tværtimod fungerer Kjersgaards spørgsmål her som en opfølgning på Denckers svar i uddrag (1). Konkret sigter Kjersgaard tilsyneladende efter at udfordre Denckers accept af at Merrilds videnskabelige udlægning 'gør indtryk' i lyset af at Dencker selv har sået tvivl om det videnskabelige grundlag omkring global opvarmning i et nyligt interview. Og tilsyneladende er Kjersgaards andet spørgsmål her en tydelig opfølgning på – og udfordring af – svaret som det første spørgsmål foranlediger. Men alligevel er strukturerne klare og ydermere afgørende at have blik for, hvis man ønsker at undersøge hvordan positioneringer i debatten konkret

kommer til udtryk i kontekst (se evt. Heritage & Claymann 2002).

Jeg afstår her fra en dybdegående konversationsanalyse af uddraget. Her i denne sammenhæng hvor pointen er at rette opmærksomhed på de sekventielle positioner, må det være tilstrækkeligt at konstatere at Kjersgaards spørgsmål om 'trosspørgsmålet' tvinger Dencker til at forholde sig mere konkret til hvorvidt klimaforandringer er virkelige eller ej, end han ellers ville have sluppet afsted med i sit forrige svar. Tilsvarende tvinger Kjersgaards andet spørgsmål Dencker til at forholde sig endnu mere konkret til hvorvidt han stoler på videnskaben eller ej. Faktisk foreslår selve spørgsmålet i linje 24-25 at Denckers forudgående svar indikerer at han *ikke* anerkender videnskaben. Og spørgsmålet giver ham først mulighed for at afvise at dette skulle være tilfældet, og dernæst at udfolde sine bevæggrunde for udtalelserne, med henvisning til en slags klimaagnosticisme.

Afrunding

Jeg har her plæderet for hvor utrolig vigtigt det er at også vi humanister udnytter vore fagligheder, eksempelvis sprogpsykologi, til at adressere klimaforandringsproblematikken med. De andre fakulteter er godt i gang, og det er på tide at vi også følger med. Én af mulighederne er at foretage sproglige analyser af situationer hvor klimaforandring og dets implikationer debatteres, gerne med fokus på positioneringer af diverse slags.

For nu at være lidt kritisk og vurderende illustrerer de to uddrag med Mikkel Dencker jo hvordan visse aktører i samfundet unddrager sig ubekvemt ansvar ved at mudre debatten med usaglige argumenter. Sådanne bestræbelser kan opmærksomhed på de to typer positioner som jeg har introduceret til i denne artikel, hjælpe med at belyse. For at blive i det kritiske hjørne kunne man måske med især den første type positionering in mente stille spørgsmålstegn ved det hensigtsmæssige i at give taletid til sådanne udsagn som Mikkel Denckers. På den ene side er det vel positivt og demokratisk at politikere med forskellige synspunkter kan komme til orde og udtrykke hvad de har på hjerte, så offentligheden kan forholde sig til det, og i øvrigt at debatten ledes af en skarp vært der holder deltagerne oppe på deres udsagn. På den anden side kan det virke lidt forkert at semi-klimaskeptikere gives lov til at stille spørgsmålstegn ved videnskaben om global opvarmning når faktum er at næsten al saglig forskning i virkeligheden er uhørt samstemmende omkring grundkonklusioner, såsom at den globale opvarmning er altovervejende menneskeskabt og kræver akut handling.

Referencer

Beattie, G., Marselle, M., McGuire, L. & Litchfield, D. (2017). Staying over-optimistic about the future: Uncovering attentional biases to climate change messages. *Semiotica* 218: 21-64. DOI: https://doi.org/10.1515/sem-2016-0074

Beck Nielsen, Søren (2012). *Sprogpsykologi. Det teoretiske grundlag*. København: Samfundslitteratur

Gifford, R. (2011). The dragons of inaction: Psychological barriers that limit climate change mitigation and adaptation. *American Psychologist, 66*(4), 290–302. https://doi.org/10.1037/a0023566

Heritage, J. (2012). Epistemics in conversation. Fra J. Sidnell & T. Stivers (eds.), *The handbook of conversation analysis* (p. 370-394). Wiley.

Claymann, S. & Heritage, J. (2002). *The news interview. Journalists and public figures on the air.* Cambridge University Press.

Heritage, J. & Claymann, S (2010). *Talk in action: Interaction, identities, and institutions*. Wiley.

Markowitz, E. & Gluckian, M. (2018). Climate change communication: Challenges, insights, and opportunities. Fra S. Clayton & C. Manning (eds.), *Psychology and climate change. Human perceptions, impacts, and responses* (p. 35-63). Elsevier, Academic Press.

Schegloff, E. (2007). *Sequence organization in interaction: A primer in Conversation Analysis*. Cambridge University Press

Scott, M. & Lyman, S. (1968). Accounts. *American Sociological Review*, 33(1): 46-62

POPULÆRKULTUREN SOM MENINGSDANNER

Asmund Kollerup Iversen

Har de fleste ikke set en film og forestillet sig, hvordan det måtte være at være hovedpersonen? Levet sig ind i et univers fjernt fra sit eget, med idealer og normer, der måske ikke har været gældende i sin egen opvækst, i sit eget hjem - men som på skærmen har været helt legitime?

Pointen er, at vi nok alle sammen kan være enige om, at film kan skabe idealer. Om det er gennem afbildningen af en person, en stil eller noget tredje, eller om det er gennem et bestemt sprogbrug, som personerne i filmen bruger. I en artikel fra Soundvenue, der handler om den i 2020 udkomne danske film "Shorta", gives der eksempler på, hvordan elevers sprogbrug ændrede sig over for en klassekammerat af anden etnisk herkomst end dansk, efter de havde set filmen - der netop idealiserer et par politibetjentes kamp for overlevelse i en dansk ghetto.

Et stort sted, man kunne lave interessante analyser af, er USA. Utvivlsomt kan der ses en sammenhæng mellem måden, der snakkes om frihed, den gennemgående selvtægtsnorm fra Hollywood, MAGA-tilhængere og debatkulturen. Det er ikke overraskende, at kulturen er kædet sammen på den måde. Men det er måske vigtigere, end de fleste umiddelbart tænker, at have øje for oplysningen; at man lærer, allerede i en noget tidligere alder end universitets-alderen, at kulturen skaber holdninger, og at det ikke altid nødvendigvis er de idealer, der tjener individet og samfundet bedst, der skabes gennem (populær)kulturen. Film, såvel som andre kunstformer som musik og måske endda computerspil, har et medansvar for de holdninger, der kommer til syne i samfundet. Er man i tvivl, om populærkultur virkelig påvirker holdninger og normer, kan man passende kigge på den gennemsnitlige beklædning til en heavy metal-koncert kontra en hip hop-koncert, hvor man typisk vil kunne se en tydelig forskel i tøj- og frisurevalg. Det vil jeg i hvert fald personligt mene, er udtryk for, at kunst har direkte indvirkning på individers (og i sidste ende gruppers) hverdagsvalg. Udover dette visuelle eksempel, kunne det være spændende at undersøge videre om sprogbrug og holdninger, der kan komme fra kunst- og kulturlivet. Måske en idé til en kommende eksamen?

Som sprogpsykologi-studerende kunne man sagtens beskæftige sig med populærkulturen i holdningsskabende, meningsdannende henseende. I sidste ende bunder vores demokrati jo i de enkeltes holdninger, der skabes af den enkeltes hverdag - en hverdag, der for mange indeholder betydelige mængder populærkultur, hvad end det er film, musik eller Instagram. Og hvis man tager tanken videre, at populærkultur har direkte indvirkning på folkets stil, idealer og i sidste ende holdninger, da holder film- musik- og teknologigiganterne et større ansvar end hidtil anerkendt for demokratiets gang: Hollywood, Sony, Warner, og hvem end der ellers skaber det meste af de film og den musik, der kommer direkte ind i hjem verden over, står med en form for "kampagnemagt", som politikere, meningsdannere og aktivister kun kunne drømme om.

VIL DU VÆRE MED?

HAR DU FÅET LYST TIL AT BIDRAGE EFTER AT HAVE LÆST DENNE UDGIVELSE AF SPINDET? SÅ LÆS MED HER! DER ER FLERE MÅDER, DU KAN ENGAGERE DIG PÅ:

VIL DU UDGIVE NOGET I SPINDET?

Har du en skribent gemt i maven, eller har du en god idé, en eksamensopgave eller andet, som du gerne vil dele i et sprogpsykologisk tidsskrift? Del din interesse og få din skrivetrang stillet hos SPINDET!

Vi hører gerne fra dig, hvad enten du har lyst til at udgive en artikel, en anmeldelse eller omskrive et tidligere eksamensprojekt. Hvis du allerede nu har kradset nogle idéer ned i din notesbog, så vil vi hellere end gerne være din sparringspartner.

VIL DU VÆRE EN DEL AF REDAKTIONEN?

Redaktionen på SPINDET er altid på udkig efter nye engagerede medlemmer, der i fællesskab kan forme sprogpsykologis flotteste tidsskrift. Der er brug for alle typer i redaktionen. Det er lige fra redaktører, korrekturlæsere og layoutere til dem, der kan spotte de gode historier og jagte dem.

SPINDET giver dig erfaring med redaktionelle processer og frivilligt arbejde, og derudover skaber det rammen for et fagligt og socialt fællesskab med studiekammerater på tværs af årgange. Giv endelig lyd, hvis vi har fanget din interesse!

FANG OS HER:

MAIL: spindet.ku@gmail.com
FACEBOOK: @SPINDET

I DETTE NUMMER AF SPINDET

REDAKTION:
Annika Munch Pedersen
Asmund Kollerup Iversen
Charlie Jespersen
Cæcilie Hansen
Emilie Willads Petersen
Kasper Rud Jensen
Lea Egelund Mortensen
Nanna Aaman Holzher

ØVRIGE BIDRAG:
Søren Beck Nielsen. Lektor – Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, KU
Christina Fogtmann Fosgerau. Lektor – Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, KU
Mai-Britt Guldin. Seniorforsker – Institut for Folkesundhed, AU
Julie Søndergård Jensen – tidligere studerende på sprogpsykologi

LAYOUT:
Annika Munch Pedersen
Kasper Rud Jensen
Lea Egelund Mortensen

FOTO/GRAFIK:
www.pixabay.com
www.pexels.com

TRYK:
Campus Print

TAK TIL:
Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab for økonomisk støtte